

DIAGNOZA SYTUACJI
SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ
I PRZESTRZENNEJ NA POTRZEBY
STRATEGII
STARGARD 2030

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
WPROWADZENIE	3
GOSPODARKA I RYNEK PRACY	8
POLITYKA SPOŁECZNA.....	14
SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE.....	19
EDUKACJA	20
KULTURA – SPORT – CZAS WOLNY	21
PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO.....	24
INFRASTRUKTURA I GOSPODARKA KOMUNALNA.....	29
MIESZKALNICTWO.....	33
INWESTYCJE I FUNDUSZE UNIJNE.....	37
ZARZĄDZANIE MIASTEM	40
DEMOGRAFIA I MIGRACJE.....	42
POSTRZEGANIE STARGARDU	45

WPROWADZENIE

Zgodnie z art. 10a ust. 1 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju opracowując projekt strategii rozwoju, przygotowuje się diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. W przypadku strategii rozwoju dla pojedynczej gminy (miasta), w której dodatkowo nie wyznaczono obszarów funkcjonalnych, tak jak to jest w przypadku Stargardu, ten wątek diagnozy, w którym należałoby ukazać wewnętrzne zróżnicowania z uwzględnieniem tych obszarów, nie mógłby zostać zrealizowany. Stąd też został pominięty w niniejszym dokumencie stanowiącym wypełnienie ustawowego obowiązku poprzedzającego przygotowanie Strategii rozwoju gminy miasta Stargard na lata 2021-2030 (Strategii STARGARD 2030). W istocie jednak dokument ten stanowi jedynie swego rodzaju syntezę diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Stargardu, której znacznie szerszą analizę i prezentację zawarto w szeregu dokumentów diagnostycznych i strategicznych, jakie w ostatnim czasie zostały w Stargardzie opracowane. Wśród tych dokumentów zawierających szersze oraz bardziej szczegółowe dane i informacje, a przy tym stanowiące źródła dla niniejszej diagnozy, wymienić należy:

1. **Raport o stanie Miasta Stargard 2019**
2. **Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego dla Miasta Stargard do roku 2020**
3. **Gminny Program Rewitalizacji Gminy Miasto Stargard na lata 2016 – 2026**
4. **Polityka mieszkaniowa Gminy Miasta Stargard do roku 2030**
5. **Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy – Miasta Stargard Szczeciński na lata 2016 – 2021**
6. **Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miasto Stargard. Aktualizacja 2019**
7. **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Stargard na lata 2021 – 2027**
8. **Gminny Program Ochrony nad Zabytkami na lata 2017 - 2021**

Istotną składową diagnozy jest spojrzenie na Stargard na tle innych polskich miast. Ten wątek naj szerzej rozwinięto w części pt. „Postrzeganie Stargardu”, niemniej jednak został on poruszony także w innych rozdziałach. W tym zakresie znaczącą rolę odegrała analiza porównawcza z wybranymi miastami, jaką przeprowadzono z wykorzystaniem Monitora Rozwoju Lokalnego (MRL, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>) opracowanego przez Związek Miast Polskich. W MRL zakwalifikowano Stargard do grupy „Gminy Miejskie: Rdzenie Obszarów Funkcjonalnych miast subregionalnych”. System umożliwia analizę porównawczą miasta z inni wybranymi ośrodkami z tej samej grupy. Do analiz zakwalifikowano z tej grupy miasta o możliwie podobnej do Stargardu charakterystyce. Uznano, że będą to miasta o porównywalnej liczbie ludności (48-74 tys. mieszkańców), podobnie jak Stargard położone w strefie bezpośredniego oddziaływania obszarów metropolitalnych. Przy zastosowaniu takiego kryterium jako grupę porównawczą wybrano 9 miast: Inowrocław, Tomaszów Mazowiecki, Kędzierzyn-Koźle, Tczew, Gniezno, Świdnicę, Zawiercie, Wodzisław Śląski i Racibórz.

Kolejnym ważnym elementem diagnozy była analiza wyników ankiety przeprowadzonej w ramach prac nad Strategią Stargard 2030. Jej przeprowadzenie – równolegle przy użyciu formularzy papierowych i internetowych – zostało pierwotnie zaplanowane na marzec 2020 r., ale jej przebieg został zakłócony przez pandemię i lockdown. W rezultacie zebrano dane z dwóch wyraźnie wyodrębnionych okresów – wiosny 2020 i jesieni 2020. Analiza danych z tych dwóch okresów pozwala wyciągnąć dodatkowe wnioski w zakresie tego, jak trwanie pandemii może wpłynąć na postrzeganie niektórych zagadnień.

Poniższa tabela ilustruje liczbę zebranych ankiet, w podziale na okres wiosenny i jesienny oraz na to, czy wypełniono je za pośrednictwem internetu czy w wersji papierowej. Odpowiedzi dotyczące sposobu postrzegania Stargardu i oceny funkcjonowania miasta analizowano co do zasady wśród wszystkich respondentów, natomiast te dotyczące pożądanego kierunku rozwoju miasta oraz dylematów temu towarzyszących - w gronie mieszkańców Stargardu.

WIOSNA		JESIEŃ	
INTERNET	PAPIER	INTERNET	PAPIER
241	405	113	444
646		557	
1203			
993		210	
STARGARD		SPOZA STARGARDU	

Ostatnim ogniwem pozyskiwania informacji i opinii na potrzeby diagnozy Stargardu były bezpośrednie rozmowy (lub wymiana maili) z mieszkańcami miasta oraz organizacjami społecznymi - m.in. spotkanie online z grupą młodzieży licealnej, rozmowy telefoniczne z członkami Rady Pożytku Publicznego, korespondencja z przedsiębiorcami ze Stargardzkiej Izby Gospodarczej, a także spacer badawczy po mieście przeprowadzony 3 października 2020 r. Trwająca pandemia nie pozwoliła na przeprowadzenie tak szerokich prac warsztatowych i spotkań (np. w szkołach) jak to pierwotnie planowano.

CHARAKTERYSTYKA MIASTA

Stargard to trzecie co do wielkości miasto w województwie zachodniopomorskim (po Szczecinie i Koszalinie), liczące niecałe 68 tys. mieszkańców (na koniec 2018 r.: 67 938, z czego 52,0% stanowią kobiety, a 48,0% mężczyźni, podczas gdy w skali całego kraju ta proporcja układa się następująco: 51,6% do 48,4%). Średni wiek mieszkańców wynosi 42,4 lat (w skali całej Polski to 41,9 lat).

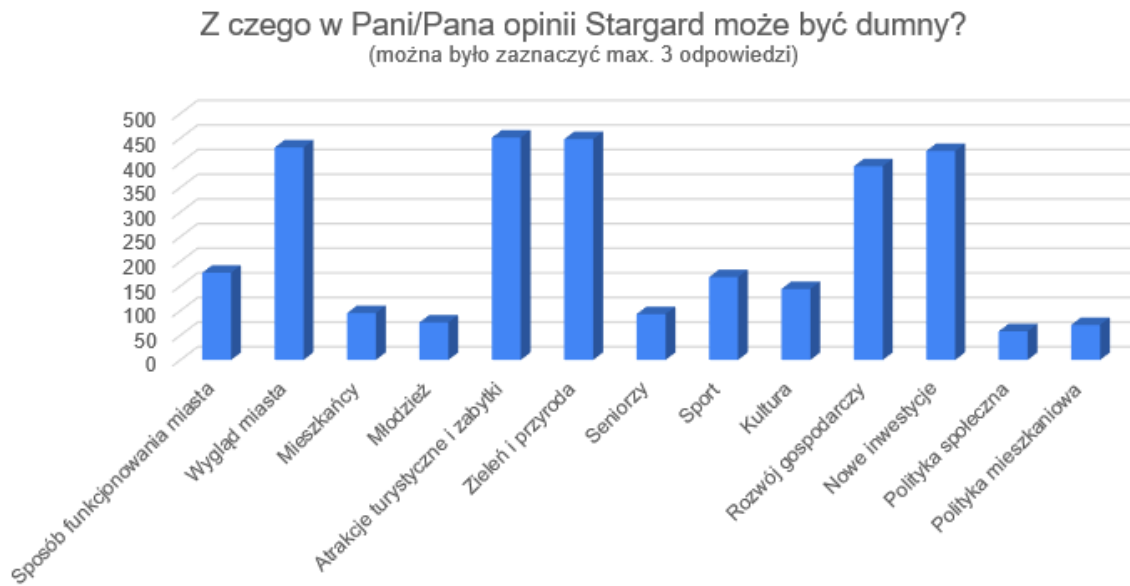
Miasto zajmuje 4808 ha i jest położone na rzece Iną na pograniczu Niziny Szczecińskiej i Pojezierza Szczecińskiego.

W 2020 roku minęło 777 lat od otrzymania praw miejskich. Bogata historia miasta, jego korzystne położenie oraz aktywna polityka rozwoju to główne atuty miasta. Stargard odgrywa ważną rolę w rozwoju województwa i subregionu szczecińskiego. Jego pozycja w regionie w ostatnich latach znacząco się wzmacnia, między innymi dzięki intensyfikowaniu współpracy w ramach Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego i realizacji szeregu znaczących inwestycji.

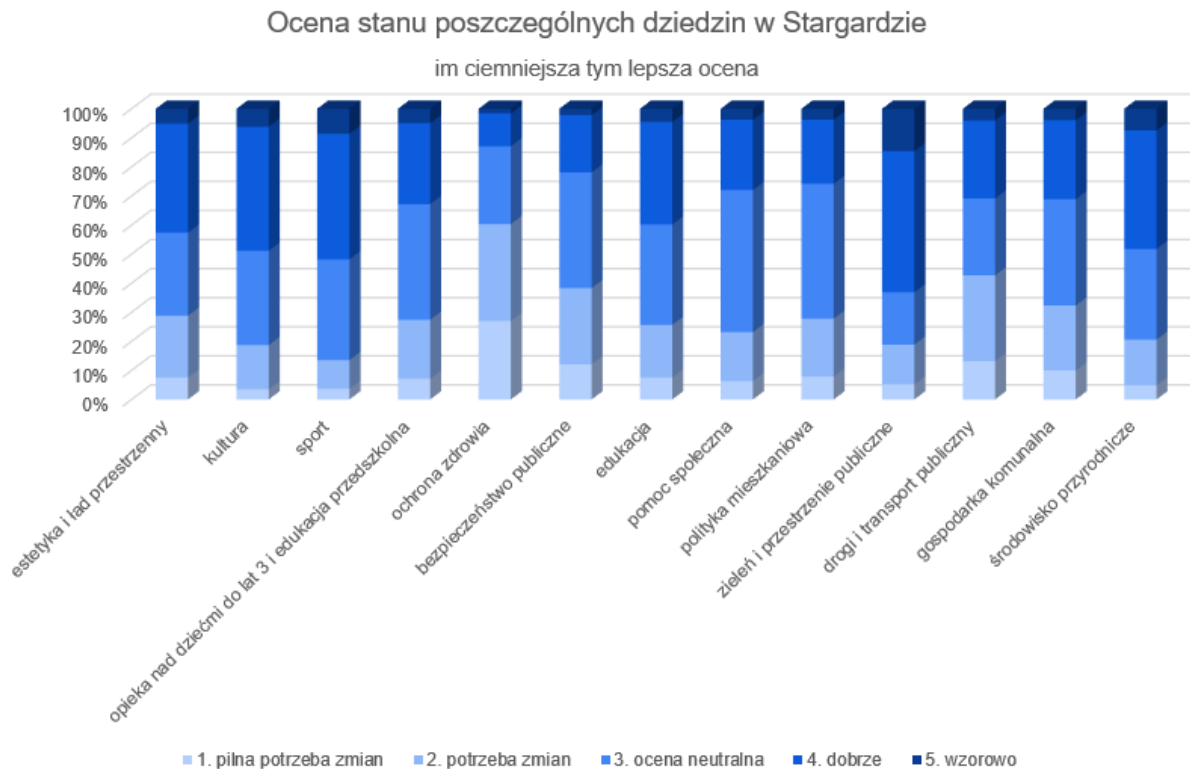
Miasto – właściwie od początku jego dziejów – pełni bardzo ważne centrum rozwoju, usług i handlu nie tylko dla okolicznych gmin, ale także w subregionie. Dzieje się tak ze względu na ofertę tzw. usług wyższego rzędu (m.in. obecność szkół wyższych), ofertę wydarzeń kulturalnych i imprez cyklicznych oraz dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki uznane za Pomnik Historii.

Jako ważne uzupełnienie charakterystyki miasta warto przedstawić opinie mieszkańców Stargardu w kilku ważnych kwestiach. Na ryc. 1 zaprezentowano pogląd mieszkańców na to, z czego Stargard może być przede wszystkim dumny. Ryc. 2 zbiorczo obrazuje ocenę różnych dziedzin funkcjonowania miasta. Natomiast na ryc. 3 i 4 przedstawiono największe w opinii stargardzian wyzwania przed jakimi stanie miasto (ryc. 4 pokazuje różnice w tych opiniach między wiosną a jesienią 2020 r.).

Ryc. 1 (opracowanie własne)

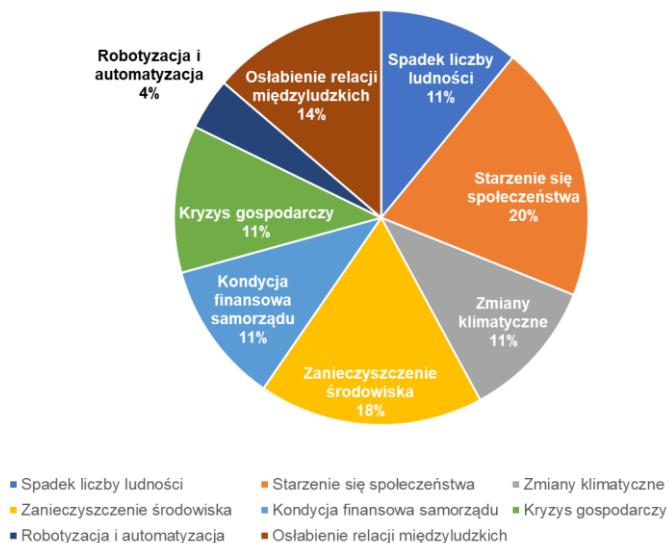

Ryc. 2 (opracowanie własne)

Ryc. 3 (opracowanie własne)

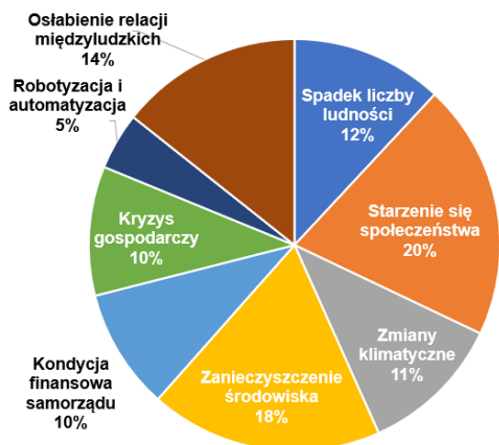
Jakie największe wyzwania wg Pani/Pana stoją przed Stargardem w ciągu 10 najbliższych lat?

Ryc. 4 (opracowanie własne)

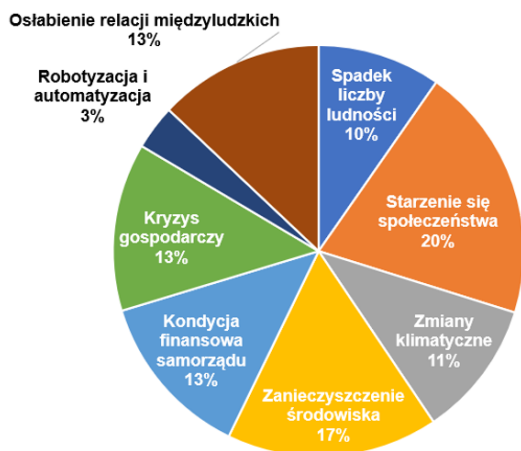
WIOSNA 2020

Jakie największe wyzwania wg Pani/Pana stoją przed Stargardem w ciągu 10 najbliższych lat?

JESIEŃ 2020

Jakie największe wyzwania wg Pani/Pana stoją przed Stargardem w ciągu 10 najbliższych lat?

GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Gospodarka Stargardu

Niezaprzeczalnym atutem miasta jest działalność na jego terenie wielu firm polskich i zagranicznych, funkcjonujących m.in. w dwóch parkach przemysłowych (Stargardzki Park Przemysłowy i Park Przemysłowy Nowoczesnych Technologii), które dynamicznie się rozwijają i stale przyciągają nowych inwestorów. Powoduje to znacznie większy niż przeciętnie w kraju wybór miejsc pracy, bardzo niskie bezrobocie w mieście, wpływ podatkowy do budżetu miasta oraz dobrą atmosferę biznesową.

Stargardzki Park Przemysłowy (SPP), rozwijany od 2004 roku, to obszar o pow. ok. 150 ha, na którym funkcjonuje ponad 100 przedsiębiorstw różnej wielkości (55 na obszarze SPP oraz 50 działających w biurowcu). SPP posiada nadal potencjał przyciągania firm – to wolne działki (ok. 5 ha) oraz doskonała lokalizacja i możliwości logistyczne (droga krajowa nr 10; usytuowanie w sąsiedztwie torów szlakowych PKP; bocznica kolejowa znajdująca się bezpośrednio w SPP). W firmach działających na terenie SPP pracuje ok. 2400 osób.

Ryc. 5 Stargardzki Park Przemysłowy (Źródło: Urząd Miejski w Stargardzie)

Kolejną inicjatywą miasta to działający od 2007 roku Park Przemysłowy Nowoczesnych Technologii (PPNT), który znajduje się na terenie dawnego lotniska wojsk radzieckich w Kluczewie. Potencjał tego terenu to ok. 850 ha terenu o klarownej strukturze własnościowej. Tereny PPNT zostały uzbrojone (dzięki środkom europejskim m.in. w ramach ZIT): wybudowano sieć wodnokanalizacyjną, tuż przy granicy Parku zlokalizowany jest główny punkt zasilania w energię elektryczną zasilany z dwóch linii wysokiego napięcia o mocy 110 kV, który umożliwia dalsze

rozprowadzenie energii elektrycznej za pomocą linii średniego napięcia. Przy granicy parku znajduje się również przyłączy magistrali gazowej. Wszystko to pozwala na lokalizowanie w Stargardzie nawet największych projektów inwestycyjnych. Na koniec 2019 roku w PPNT funkcjonowało 17 firm, w tym m.in. Bridgestone (największy producent wyrobów gumowych i opon na świecie). Zatrudnienie w PPNT to ponad 4300 osób.

Ryc. 6 Park Przemysłowy Nowoczesnych Technologii (Źródło: Urząd Miejski w Stargardzie)

Stargard od lat nieprzerwanie buduje swoją silną pozycję miasta o szerokiej i różnorodnej ofercie inwestycyjnej. Kluczowym podmiotem w tym zakresie jest działająca od 2003 roku Stargardzka Agencja Rozwoju Lokalnego (SARL). Do zadań SARL należy wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej Stargardzkiego Parku Przemysłowego; a od 2019 roku również prowadzenie bazy terenów inwestycyjnych w PPNT. SARL realizuje także zadania dotyczące promocji miasta i regionu w kraju i za granicą.

Ważnym zadaniem SARL jest wspieranie przedsiębiorców każdej wielkości. Przybiera ono różne formy – od ułatwiania dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania działalności i rozwoju, przez wsparcie finansowe (pożyczki, poręczenia) po działalność informacyjną (np. sprawne informowanie firm o rządowych zasadach wsparcia dla branż najbardziej dotkniętych epidemią COVID-19 w ramach tzw. „tarcz” w 2020 i 2021 roku).

Ponadto, co istotne nie tylko z punktu widzenia rozwoju gospodarczego miasta – SARL aktywnie współpracuje ze szkołami ponadpodstawowymi – to aspekt działania, który – chociaż nie znajdujący się w centrum działań Agencji – ma duży potencjał wpływu na decyzje o drodze zawodowej i życiowej młodzieży. Ta działalność odgrywa duże znaczenie z punktu widzenia

kompleksowych starań mających na celu „zatrzymanie” młodzieży w Stargardzie dzięki atrakcyjnej, szerokiej ofercie miejsc pracy oraz aktywnym wspieraniu przedsiębiorczości.

Przedsiębiorcy w Stargardzie współpracują ze sobą, m.in. w ramach Stargardzkiej Izby Gospodarczej, działającej od 1999 r. Izba zrzesza ponad 120 firm - od firm jednoosobowych po średnie i duże przedsiębiorstwa. Misją Izby jest łączenie i integracja lokalnego środowiska biznesowego. SIG ma duży potencjał do współpracy w rozwoju miasta. Aktywność SIG rośnie, w samym tylko 2020 roku liczba podmiotów w ramach SIG powiększyła się o 25 nowych firm.

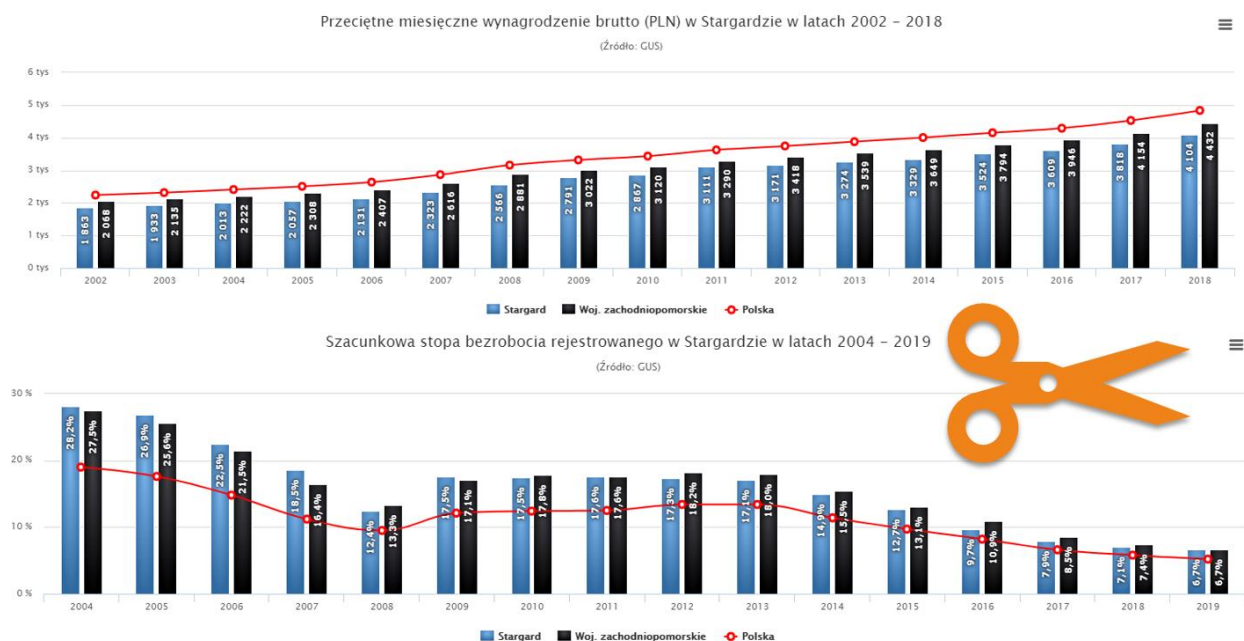
Stargardzcy przedsiębiorcy pozytywnie oceniają działania władz miasta w zakresie wspierania rozwoju biznesu w mieście i dostrzegają duży potencjał rozwojowy miasta. Jednocześnie przedsiębiorcy zajmujący się usługami dla ludności i handlem zwracają uwagę na konieczność nierównego konkurencyjności ze Szczecinem. Oczekiwania przedsiębiorców działających w SIG wobec władz miasta na najbliższe lata dotyczą:

- Współpracy w realizacji Smart City – cyfryzacji miasta, możliwości załatwiania formalności online w administracji miejskiej i in.;
- Wspólnej realizacji spotkań, kursów, wydarzeń;
- Pomocy w realizacji nowych wymogów ustawowych stawianych przed przedsiębiorcami (np. PPK, BDO), poprzez wspólne organizowanie konferencji, posiedzeń, szkoleń, kursów – we współpracy z ZUS, US, instytucjami miejskimi;
- Współpracy w zakresie podnoszenia kwalifikacji mieszkańców miasta adekwatnie do potrzeb rynku pracy;
- Kształtowania rozkładu komunikacji miejskiej korzystnego dla pracodawców i pracowników;
- Ulg w podatku od nieruchomości, szczególnie dla branż cierpiących z powodu pandemii.

Rynek pracy

Dzięki działaniom miasta dotyczącym rozwijania ww. podmiotów i obszarów inwestycyjnych, a także w wyniku bardzo dobrej koniunktury globalnej, rynek pracy w Stargardzie w okresie obowiązywania dotychczasowej strategii rozwoju miasta cechował się bardzo dobrymi trendami. W skrócie można je określić następująco: bezrobocie spadało, a wynagrodzenia stale rosły.

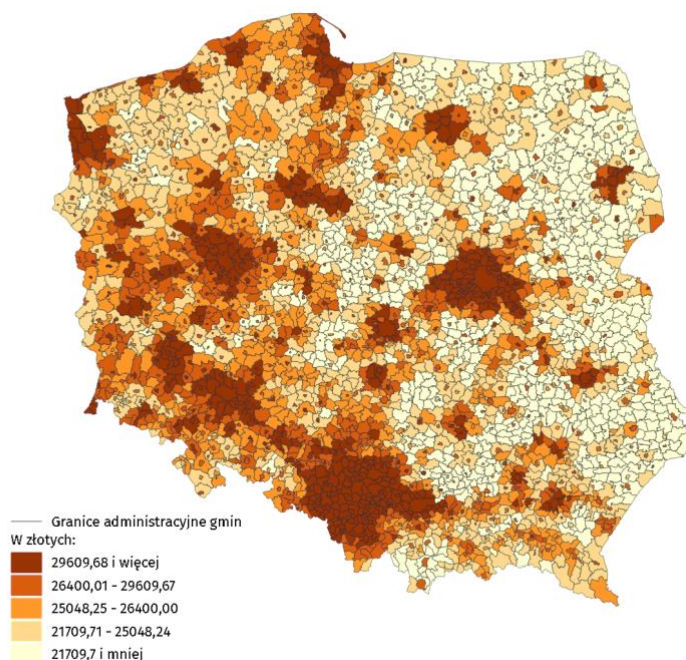
Ryc. 7 (Źródło: <https://www.polskawliczbach.pl/Stargard#rynek-pracy>)

W styczniu 2021 roku GUS opublikował wyniki eksperymentalnego badania dotyczącego stratyfikacji dochodowej mieszkańców miast w Polsce na podstawie danych pochodzących ze źródeł administracyjnych. Na podstawie danych pozyskanych z Ministerstwa Finansów określono strukturę (rozkładu) dochodów tylko podatników mieszkających w miastach Polski w 2018 roku, którzy byli pracownikami najemnymi. Wynik tych badań przedstawiono na poniższej rycinie.

Ryc. 8 (Źródło: <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/jakosc-zycia/stratyfikacja-dochodowa-mieszkancow-miast,5,1.html>)

Mapa 1. Mediana przychodów (w złotych) ludności w 2018 r. według gmin w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ministerstwa Finansów.

Badanie to, które częściowo wypełnia lukę informacyjną istniejącą w statystyce publicznej w zakresie przychodów, wskazuje, że mieszkańcy Stargardu znajdują się w najwyższej grupie. To bez wątpienia wynik ciągłej, aktywnej polityki władz miasta, połączonej z potencjałem lokalizacji (szlaki komunikacyjne, metropolia szczecińska, bliskość morza i granicy z Niemcami).

Dla Stargardu, mediana (wartość środkowa) przychodów podatników, dla których zostały złożone do urzędów skarbowych zeznania podatkowe na stosownych formularzach PIT, wyniosła w 2018 roku 31065,34 zł. To bardzo wysoki wynik, zważywszy że dla całej zbiorowości podatników zamieszkujących w we wszystkich polskich miastach mediana wyniosła 33204,48 złotych.

W Stargardzie w latach 2010-2020 bezrobocie praktycznie stale mało, a w latach 2017 -2019 wynosiło poniżej 3%. To doskonały trend i wynik. Jedyną grupą częściowo „cierpiącą” z tego powodu byli przedsiębiorcy, którzy nieraz mieli trudności w szybkim znalezieniu pracowników.

Rok 2020, w którym przez wybuch pandemii COVID-19 od marca regulacje rządowe ograniczały działanie poszczególnych branż, przyniósł zmianę trendów w zakresie bezrobocia. W powiecie Stargardzkim (ryc. 9), w grudniu 2020 rok do roku bezrobocie wzrosło: liczba bezrobotnych

wzrosła o 8,5% (z 2827 do 3095) stopa bezrobocia o 0,7 punktu procentowego (z 7,5 % do 8,2 %).

Należy jednocześnie odnotować, że to właśnie w powiecie stargardzkim bezrobocie wzrosło w 2020 roku najwolniej w całym województwie.

Ryc. 9 (Źródło: <https://www.wup.pl/pl/dla-institucji/statystyka-badania-i-analiza/dane-statystyczne/>)

Powiat	Liczba bezrobotnych		Zmiana (w %)	Stopa bezrobocia (%)		Zmiana (w pkt proc.)
	grudzień 2019 r.	grudzień 2020 r.		grudzień 2019 r.	grudzień 2020 r.	
Białogardzki	2 518	2 780	10,4	17,0	18,5	1,5
Choszczeński	2 167	2 495	15,1	16,1	18,2	2,1
Drawski	2 339	2 715	16,1	11,6	13,3	1,7
Goleniowski	1 727	2 227	29,0	5,2	6,6	1,4
Gryficki	1 449	1 691	16,7	8,3	9,6	1,3
Gryfiński	1 882	2 271	20,7	7,6	9,0	1,4
Kamieński	2 168	2 449	13,0	14,8	16,5	1,7
Kołoński	347	1 386	299,4	1,3	5,0	3,7
Miasto Koszalin	2 202	3 151	43,1	4,3	6,1	1,8
Koszaliński	2 337	2 938	25,7	11,5	14,1	2,6
Łobeski	2 032	1 886	-7,2	19,0	18,0	-1,0
Myśliborski	1 397	1 638	17,3	6,8	7,9	1,1
Policki	1 260	1 661	31,8	3,8	5,0	1,2
Pyrzycki	1 245	1 394	12,0	10,5	11,7	1,2
Ślawieński	2 364	2 564	8,5	13,9	14,9	1,0
Stargardzki	2 827	3 095	9,5	7,5	8,2	0,7
Szczecinecki	3 674	4 242	15,5	14,6	16,5	1,9
Świdwiński	1 714	2 015	17,6	12,4	14,3	1,9
Miasto Świnoujście	495	714	44,2	3,5	5,0	1,5
Wałecki	1 353	1 529	13,0	8,7	9,7	1,0
Miasto Szczecin	4 274	7 177	67,9	2,4	3,9	1,5
Zachodniopomorskie	41 771	52 018	24,5	6,8	8,3	1,5

Źródło: opracowanie własne WUP w Szczecinie na podstawie danych MRPIPS i danych GUS.

W ramach działań wspierających lokalnych przedsiębiorców i stargardzki rynek pracy, Urząd Miejski podejmował szereg działań. Na uwagę zasługuje stworzenie platformy online „Kupuj lokalnie” pod adresem kupujlokalnie.stargard.pl, której celem było skupienie informacji o ofercie handlowej i usługowej stargardzkich przedsiębiorców. Przedsięwzięcie to cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców.

Rozwinięcie platformy poprzedzone było udziałem Stargardu w finale Hackathonu dla miast, organizowanego w ramach ogólnopolskiego „GovTech Festival” zorganizowanego przez Polski Fundusz Rozwoju.

Należy dodać, że akcja ta stanowi rozwinięcie prowadzonego od lat działania promującego lokalne produkty, w ramach którego organizowany jest coroczny konkurs „Stargardzki Produkt Lokalny”.

Sprawne reagowanie na trudności i gwałtowne zmiany, połączone z efektami przyciągania inwestycji przez ostatnie lata, pozwalają na postawienie tezy, że Stargard ma najwyższą w województwie (i jedną z najwyższych w kraju) odporność na szoki gospodarcze. Różnorodny i mocno obecny w mieście przemysł (który doskonale sobie radzi mimo pandemii) oraz bardzo aktywna i kreatywna polityka miasta to dwie najskuteczniejsze „tarcze” przeciw kryzysom.

Wyzwaniem na okres obowiązywania nowej strategii, tj. do 2030 roku, jest utrzymanie dotychczasowych parametrów dotyczących rozwoju gospodarczego i rynku pracy. Z pewnością też potrzebne jest dalsze rozwijanie zasięgu programu „Stargard VITA!” dotyczącego przyciągania nowych mieszkańców, z powodu rosnącego zapotrzebowania na specjalistów w różnych branżach przemysłu.

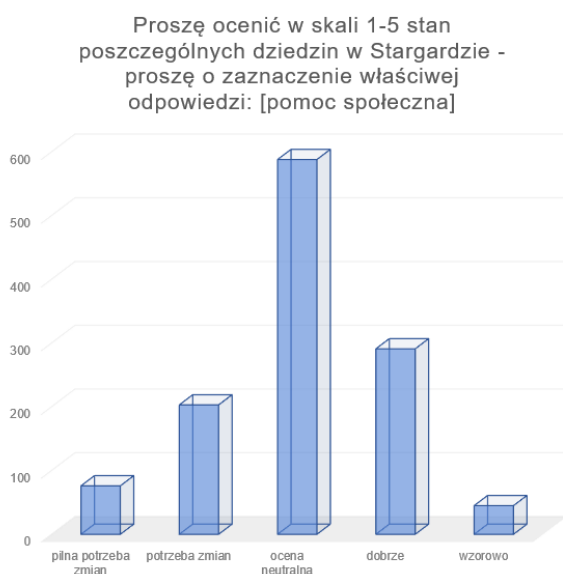
POLITYKA SPOŁECZNA

Polityka społeczna w Stargardzie od lat prowadzona jest w sposób aktywny, w wielu sferach wykraczający poza ustawowe obowiązki samorządu lokalnego. Polityka społeczna to bardzo szeroka sfera, obejmuje ona m.in. pomoc społeczną, działania w zakresie zdrowia publicznego, wspieranie rodziny i seniorów, opiekę nad dziećmi do lat 3, pomoc osobom zagrożonym

wykluczeniem społecznym, profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkotykowych, kształtowanie polityki mieszkaniowej.

Podczas badania w 2020 roku, mieszkańcy Stargardu ocenili stan polityki społecznej w mieście neutralnie, ze wskazaniem na pozytywnie.

Ryc. 10 (opracowanie własne)

Prowadzone są szerokie działania wobec beneficjentów pomocy społecznej oraz grup zagrożonych wykluczeniem lub wykluczonych społecznie.

Pomoc osobom w kryzysie bezdomności (ok. 300 osób) jest systemowa i obejmuje wszystkie szczeble drabiny wsparcia - od profilaktyki, przez interwencje po integrację. Pomoc dla bezdomnych jest świadczona przez różne podmioty publiczne i społeczne, których działanie jest sprawnie koordynowane.

Podobnie, opieka nad dziećmi do lat trzech, prowadzona jest zarówno przez żłobek publiczny (193 miejsca), jak i sześć żłobków niepublicznych (łącznie 161 miejsc) oraz tzw. klub dziecięcy (25 miejsc).

Ważną część polityki społecznej stanowią różnorodne działania na rzecz seniorów. Miasto dąży do wsparcia seniorów o charakterze środowiskowym, tj. w miejscu ich zamieszkania. W mieście funkcjonuje program „Stargard Przyjazny Starzeniu”, obejmujący cały wachlarz działań i przedsięwzięć (np. tworzenie i prowadzenie klubów seniora, dom opieki Senior+, prowadzenie

Uniwersytetu Trzeciego Wieku, programy dot. bezpieczeństwa seniorów itd.). Stargard został w 2018 roku członkiem Światowej Sieci Miast Przyjaznych Starzeniu WHO jako jedno z nielicznych polskich miast. Doświadczenia miasta w zakresie polityki senioralnej to nie tylko dobra podstawa do dalszego podnoszenia jakości życia w mieście, ale także ważny potencjał do rozwijania tzw. srebrnej gospodarki („silver economy”) bazującej na rosnących potrzebach oraz potencjale nabywczym osób starszych i starzejących się.

Ryc. 11 (fotografia własna)

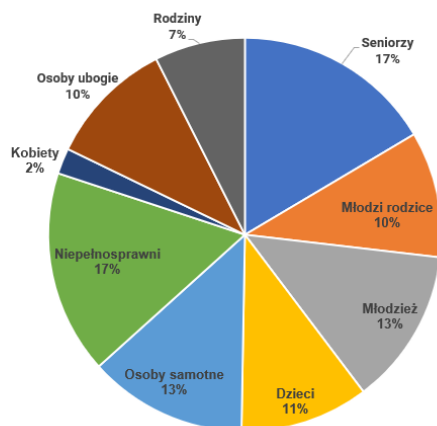
Drugą ważną grupą osób objętych pomocą społeczną są osoby z niepełnosprawnościami. Miasto od lat prowadzi działania ułatwiające ich funkcjonowanie oraz wspierające ich oraz ich rodziny. Na uwagę zasługuje szerokie działanie Koła Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie oraz wprowadzenie tzw. mieszkalnictwa wspomaganego.

Jednocześnie, z wywiadów rysuje się potrzeba dalszego zwiększania palety działań i środków polityki społecznej, np. w zakresie nowych miejsc wsparcia środowiskowego, opieki całodobowej dla niepełnosprawnych seniorów, opieki wytnieniowej, wsparcia rodzin bezdomnych.

Skupienie znacznej części uwagi w polityce społecznej na seniorach oraz osobach z niepełnosprawnościami ma uzasadnienie w badaniu ankietowym przeprowadzonym w 2020 r. na potrzeby prac nad Strategią Stargard 2030. To właśnie seniorzy wraz z osobami niepełnosprawnymi to te grupy, które najczęściej były wskazywane jako te które wymagają największej troski.

Ryc. 12 (opracowanie własne)

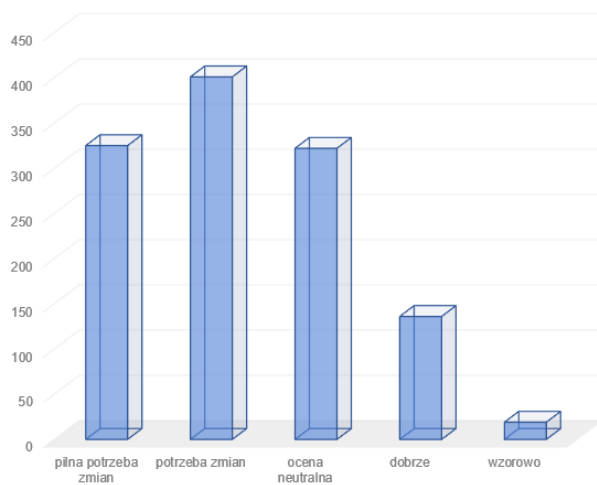
Która grupa społeczna wymaga w Pani/Pana opinii większej troski niż obecnie?

Ogólnie ochrona zdrowia oceniana jest z silnym wskazaniem na potrzebę zmian (poprawy), a jednocześnie, jak wynika z rozmów z mieszkańcami, usługi zdrowotne zapewniane przez miasto (wyjątkowo istotne w czasie pandemii) są wysoko oceniane przez mieszkańców.

Ryc. 13 (opracowanie własne)

Proszę ocenić w skali 1-5 stan poszczególnych dziedzin w Stargardzie - proszę o zaznaczenie właściwej odpowiedzi: [ochrona zdrowia]

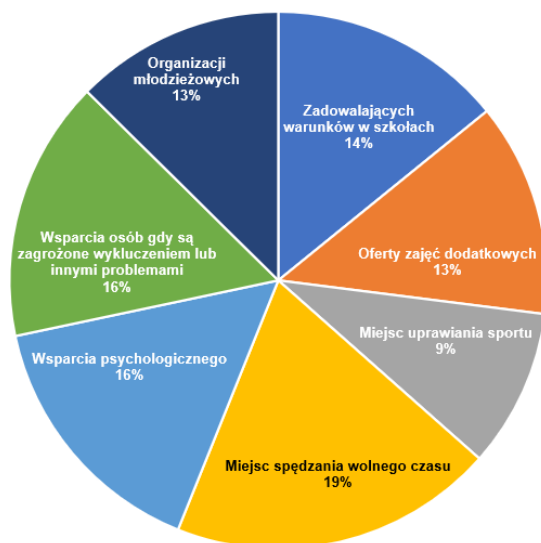
Ogólna ocena ochrony zdrowia w mieście z pewnością zależna jest od stanu systemu ochrony zdrowia w całym kraju. Jednocześnie sytuacja, w której Stargard jako miasto nie będące na prawach powiatu nie zarządza szpitalem (szpital powiatowy – Samodzielny Publiczny

Wielospecjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej), obniża możliwość całościowego i systemowego zarządzania tą sferą. Ta w znacznej części negatywna lub neutralna ogólna ocena ochrony zdrowia w mieście skłania do poszukiwania sposobów poprawy tej sytuacji. Jest to o tyle istotne, że miasto, podobnie jak cała Polska i Europa „starzeje się”. Ponadto stan ochrony zdrowia to także czynnik jakości życia, który składa się na atrakcyjność zamieszkania w mieście przez osoby, które rozpatrują związaną się na stałe ze Stargardem.

Podczas badania ankietowego zapytano, czego najbardziej w Stargardzie brakuje dzieciom i młodzieży. Wśród wyników na uwagę i strategiczną refleksję zasługują relatywnie częste wskazania na wsparcie dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem lub innymi problemami (16%) oraz wsparcie psychologiczne (16%; ryc. poniżej). Ma to z pewnością związek z dynamicznie zmieniającym się sposobem życia dzieci i młodzieży, z powszechnie nadmiernym korzystaniem z różnego rodzaju ekranów (TV, komputery, konsole, smartfony itd.), alienacją społeczną, nowymi problemami i zjawiskami wynikającymi z masowego użycia mediów społecznościowych.

Ryc. 14 (opracowanie własne)

Czego najbardziej w Stargardzie brakuje dzieciom i młodzieży?

Skala potrzeb w zakresie polityki społecznej była w Stargardzie przez ostatnie lata stabilna, ale należy przewidywać, że będzie raczej rosła niż malała w ciągu najbliższych 10 lat, ze względu na przewidywane zawirowania gospodarcze (spadek PKB w Polsce i UE, bezrobocie w niektórych branżach lub grupach społecznych, bezdomność). Dodatkowo, należy przewidywać nowe wyzwania dla polityki społecznej w zakresie integracji obcokrajowców. Zgodnie z trendami krajowymi, należy przewidywać znaczący wzrost nowych mieszkańców Stargardu pochodzących z innych krajów (np. Ukraina, Białoruś) i potrzebę szerszych działań dot. integracji cudzoziemców.

SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

W Stargardzie działa ponad 100 organizacji społecznych, w różnych sferach: polityce społecznej, sporcie, edukacji, turystyce czy rekreacji. Władze miasta chętnie i aktywnie współpracują z organizacjami. Ważnym aspektem tej współpracy, z korzyścią dla Stargardu, organizacji i mieszkańców, jest przekazywanie organizacjom środków na realizację zadań własnych i zleconych. Widząc korzyści z takiego współdziałania, miasto stara się zlecać coraz więcej zadań organizacjom. W 2018 r. podpisano z 70 organizacjami 105 umów na realizację zadań własnych i zleconych na kwotę ok. 9 mln zł; w 2019 – 104 umowy z 75 organizacjami na ok. 9,3 mln zł.

Tak jak w każdym mieście, organizacje w Stargardzie mają zróżnicowaną aktywność i potencjał. Dlatego ważną rolę pełni Stargardzkie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych (SCWOP). SCWOP to nagradzany, wyróżniający się w regionie ośrodek świadczący kompleksowe wsparcie doradcze, szkoleniowe, logistyczne itd. zarówno nowopowstałym organizacjom, jak i tym istniejącym. SCWOP ma bardzo szeroki zakres działań, m.in.: organizuje szkolenia i kursy z kwestii ważnych dla NGOS, udostępnia organizacjom bazę do działania (inkubator w Domu Kultury Kolejarka); udostępnia obiekty miejskie na realizację wydarzeń i aktywności, prowadzi specjalistyczne doradztwo (w tym prawne) dla NGO, gromadzi i udostępnia informacje o wydarzeniach realizowanych na terenie miasta, prowadzi newsletter dla NGO.

Ważne jest, w kontekście potencjalnych ograniczeń budżetowych w najbliższych latach, dalsze szerokie wspieranie organizacji społecznych. Mają one bowiem niejednokrotnie większą niż podmioty publiczne efektywność realizacji zadań i cechują się dużą elastycznością i kreatywnością. Równocześnie jednak borykają się z problemami finansowymi czy brakiem zaplecza instytucjonalnego.

W mieście działa od 2016 roku Rada Działalności Pożytku Publicznego, złożona z przedstawicieli organizacji, Rady Miejskiej oraz Prezydenta Miasta Stargard. To ważne ciało i platforma dialogu o problemach i potrzebach oraz potencjale Trzeciego Sektora w Stargardzie. W Stargardzie działa także Młodzieżowy Zespół Doradczy Prezydenta Miasta Stargard, który ma spory potencjał do rozszerzenia sfer współpracy oraz animowania, we współpracy z Stargardzkim Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych, powstawania i rozwoju młodzieżowych organizacji społecznych oraz organizacji wspierających młodzież. Z wywiadów bowiem wynikało, że brakuje impulsów do tego, aby stargardzka młodzież organizowała się i była inspirowana do działalności społecznej (np. w zakresie ekologii czy adaptacji do zmian klimatu).

Wyzwaniem na najbliższe lata dla Stargardu jest utrzymanie aktywności organizacji społecznych, rozwijanie możliwości ich działania, szczególnie w sferach istotnych dla polityki rozwoju miasta, dotyczących m.in. podnoszenia jakości życia w mieście, budowania tożsamości lokalnej wśród młodzieży, zwiększania atrakcyjności miasta dla osób rozważających zamieszkanie w Stargardzie. Stałym wyzwaniem jest także sprawiedliwe wspieranie różnych organizacji i optymalne programowanie i finansowanie współpracy z organizacjami.

EDUKACJA

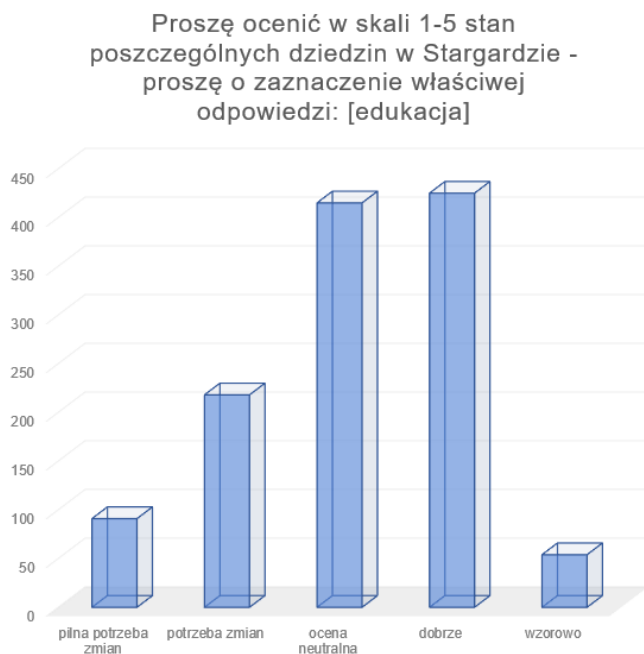
Działania związane z edukacją stanowią istotny element inwestowania w młodych mieszkańców. Wydatki na edukację i oświatę stanowią największą część wydatków miasta – środki z subwencji oświatowej oraz pozostałych źródeł stanowią łącznie ok. 1/3 wydatków miasta. Udział środków na oświatę i edukację rośnie w ostatnich latach, m.in. ze względu na koszty wynikające z reformy systemu edukacji prowadzonej w Polsce od 2016 roku. Środki subwencji oświatowej nie pokrywają wszystkich wydatków koniecznych dla potrzeb dla spełnienia wymogów ustawowych w zakresie edukacji, co jest niezgodne z art. 167 Konstytucji RP, który mówi m.in. że zmiany w zakresie zadań i kompetencji jednostek samorządu terytorialnego następują wraz z odpowiednimi zmianami w podziale dochodów publicznych. Ponadto, współczynnik skolaryzacji w Stargardzie wynosi ponad 100% (dla szkół podstawowych w 2017 roku 102,05%, w 2018 roku 104,53%), co powoduje zwiększone potrzeby w zakresie infrastruktury i funkcjonowania szkół.

Stargard od lat inwestuje w jakość i szeroką paletę oferty kształcenia podstawowego. Obecnie w mieście działa 11 publicznych szkół podstawowych (a także 2 niepubliczne), uczęszcza do nich ponad 5,5 tys. uczniów. Dwie z tych szkół prowadzą oddziały sportowe i mistrzostwa sportowego (piłka nożna, koszykówka, siatkówka). Od 2018 działa również Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna. Uczniowie większości szkół podstawowych mają także zapewnioną naukę pływania dla klas II i III.

Edukacja na poziomie ponadpodstawowym w Stargardzie ma szeroką ofertę. Bardzo istotną rolę odgrywa edukacja zawodowa. Spośród sześciu szkół ponadpodstawowych, aż cztery oferują naukę w zawodzie. Szkoły zawodowe od lat współpracują z lokalnymi firmami organizując praktyki dla uczniów. W ramach realizowanych wielu projektów rozwijana jest baza dydaktyczna i nauki praktycznej. Prowadzone są zajęcia pozalekcyjne i projekty dot. zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania.

Wszystko to powoduje wskazywaną w ankietach relatywnie wysoką ocenę usług edukacyjnych.

Ryc. 15 (opracowanie własne)

Trwają obecnie prace nad finalizacją budowy Stargardzkiego Centrum Nauki (planowany termin otwarcia: połowa 2021 r.). Ten obiekt będzie oferował ekspozycję edukacyjną i popularnonaukową dla dzieci, młodzieży i dorosłych (wiodące tematy: matematyka, fizyka i technika). Ekspozycja ta będzie umożliwiała zwiedzającym samodzielne zapoznanie się z prezentowanym zjawiskiem i przeprowadzenie zaplanowanych doświadczeń – bez udziału przewodnika lub animatora. Co istotne, zagadnienia te będą obudowane fabułą odwołującą się do historii Stargardu i jego mieszkańców: kupieckiego miasta, Hanzy, gotyckiej architektury. SCN z pewnością przyczyni się nie tylko do osiągnięcia celów edukacyjnych, popularyzacji nauki i techniki, ale będzie także ważne dla wzmacniania poczucia tożsamości wśród młodych stargardzian.

KULTURA – SPORT – CZAS WOLNY

Infrastruktura i oferta czasu wolnego to ważny aspekt jakości życia w mieście. Stargard pod tym względem oferuje szeroką ofertę. Wg portalu polskawliczbach.pl, w ostatniej dekadzie liczba imprez kulturalnych w Stargardzie stale rośnie.

Kultura

Wiodącą instytucją kultury jest Stargardzkie Centrum Kultury. W ostatnich latach (nie licząc pandemicznego 2020 roku) tylko ten podmiot organizował ponad 700 przedsięwzięć o charakterze kulturalnym i edukacyjnym. SCK oferuje bardzo szeroką paletę zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców, a także gości. Poza wykorzystaniem środków z dotacji z Urzędu Miasta, na swoje działania pozyskuje środki z realizacji zadań projektowych oraz przychodów własnych. SCK prowadzi kilka pracowni (Pracownia Wokalna Grupa De Facto, Pracownia Wokalna – Chór Cantore Gospel, Pracownia Centrum Otwarte Drzwi, Pracownia Teatralna Teatr Krzywa Scena, Pracownia Teatralna Teatr Ognia Fire Arrow, Pracownia Muzyczna, Pracownia Fotograficzno-Dziennikarska), organizuje koncerty, wystawy, coroczne imprezy (od WOŚP po „Mikołajki z SCK”). W 2018 roku utworzony został Dział Orkiestra Camerata Stargard.

Poziom oferty i imprez kulturalnych w mieście mieszkańcy w rozmowach badawczych uznawali za wysoki i wyższy niż w innych miastach tej skali. Równocześnie w rozmowach, zwłaszcza ze starszymi osobami, słysząc było tęsknotę za dawnymi imprezami w amfiteatrze lub imprezami które były znane w całym kraju, jak np. imprezy jazzowe („Echa Złotej Tarki” i inne).

Sport

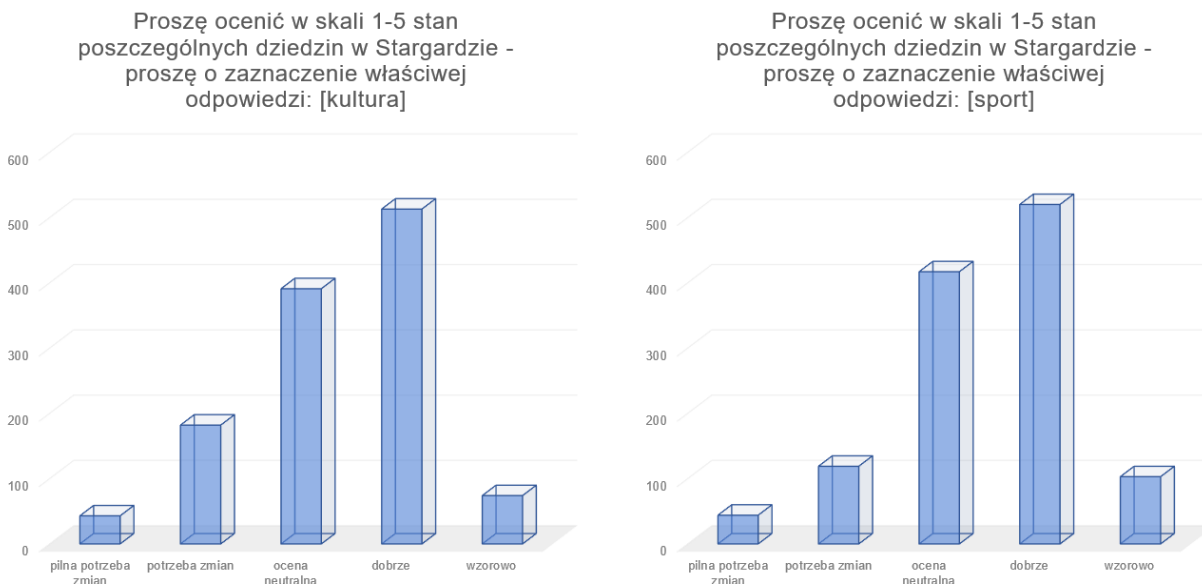
Sport stoi w Stargardzie również na wysokim poziomie. OSiR Stargard Sp. z o.o. zapewnia infrastrukturę do uprawiania różnych dyscyplin sportu oraz do rekreacji. Corocznie organizuje kilkadziesiąt (ok. 50) imprez i wydarzeń sportowo-rekreacyjnych.

Obecnie głównym zadaniem związanym ze zwiększaniem jakości infrastruktury sportowej jest przebudowa i modernizacja pływalni przy ul. Szczecińskiej 35. Niedawno zaś zmodernizowano stadion lekkoatletyczny. W rozmowach mieszkańcy (zwłaszcza młodszy) zwracali jednak uwagę na potrzebę dalszego rozwijania infrastruktury rowerowej w mieście oraz zwiększania liczby miejsc aktywnego wypoczynku (np. dodatkowe skateparki na osiedlach).

Sport wyczynowy w Stargardzie (PGE Spójnia Stargard, Błękitni Stargard) to nie tylko rozrywka dla kibiców, ale także jeden z ważnych elementów tożsamości znacznej grupy mieszkańców.

Stargardzianie w badaniu ankietowym najczęściej dobrze oceniali zarówno ofertę kulturalną, jak i sportową w mieście.

Ryc. 16 (opracowanie własne)

W stosunku do innych sfer te ocenione zostały bardzo wysoko. Można z tego wywnioskować, że oferta ta spełnia oczekiwania aktywnych stargardzian.

Dziedzictwo

Stargard to miasto, które ze swoją wieloletnią historią, szczyci się bogatym i zróżnicowanym dziedzictwem. Nagromadzenie zabytków i urok centralnej części miasta jest bardzo znaczącym potencjałem turystycznym. Obecność i działalność dwóch ważnych instytucji - Muzeum Archeologiczno-Historycznego oraz Książnicy Stargardzkiej - wzmacnia ten potencjał.

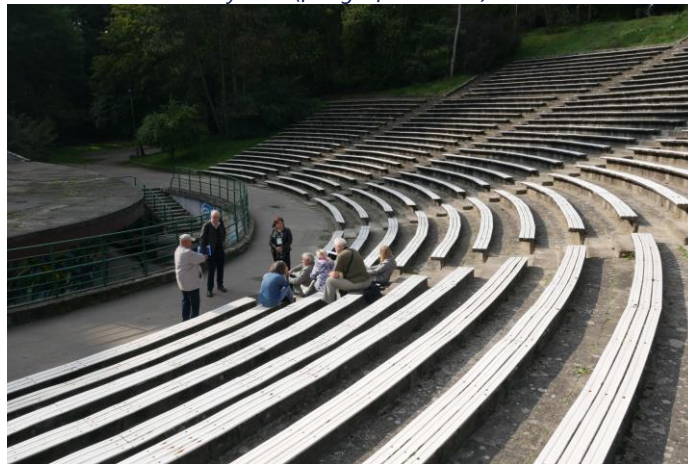
Mieszkańcy miasta działający w Towarzystwie Przyjaciół Stargardu są zdania, że bogactwo historyczne, piękno oraz historia Stargardu to wciąż niewykorzystany potencjał. Większe rozpropagowanie wiedzy o ofercie turystycznej Stargardu z pewnością zwiększy liczbę turystów odwiedzających to miasto. Rozwijanie spójnych, atrakcyjnych produktów turystycznych to wciąż nisza do zagospodarowania. Potencjał turystyczny z pewnością zwiększać mogą działania związane z twórczym wykorzystaniem Kanał Młyńskiego czy „Stargardzkiej Wenecji”.

Stargard, jako członek Związku Nowej Hanzy, organizował będzie w 2026 Dni Hanzy. Ta międzynarodowa impreza może stać się nie tylko okazją do jednorazowego przyjazdu wielkiej liczby turystów, ale także impulsem do myślenia o programowym, stopniowym zwiększaniu oferty

turystycznej. Dodatkową szansą w najbliższych latach będzie, zapoczątkowany ograniczeniami epidemicznymi w 2020 roku, duży zwrot Polaków ku turystyce krajowej.

W rozmowach z mieszkańcami w różnym wieku, często pojawiał się temat zdegradowanego amfiteatru. Miejsce to budzi silne emocje wśród mieszkańców, wspomnienia ciekawych imprez i przeżyć, tęsknotę za świetnością amfiteatru. Piękne położenie amfiteatru oraz jego silna obecność w świadomości różnych grup stargardzian to potencjał do uczynienia zeń nowoczesnego, „Amfiteatru 2.0” – przywrócenia jego pierwotnej funkcji w sposób funkcjonalny i ekologiczny.

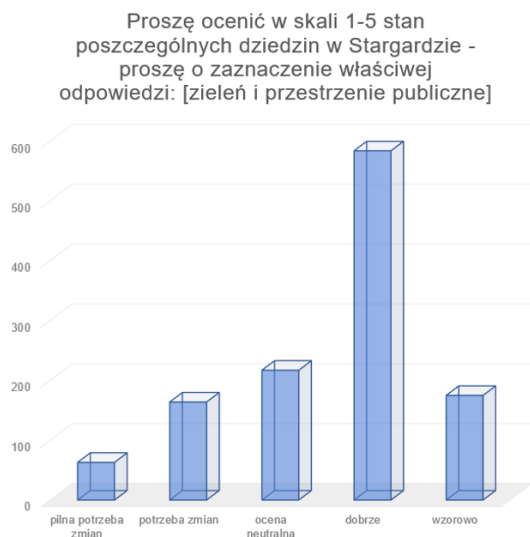
Ryc. 17 (fotografia własna)

PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

Stargard pozytywnie wyróżnia się na tle innych miast pod względem zewnętrznego wizerunku – uwagę zwracają przede wszystkim zabytki oraz tereny zielone. Dostrzegają to zarówno przyjezdni, ale i mieszkańcy Stargardu wysoko oceniają miasto pod tym względem (ryc. 18).

Ryc. 18 (opracowanie własne)

Bogactwo terenów zielonych w Stargardzie to zasób, który świadomie jest wykorzystywany przez władze miasta do wzmacniania jego atrakcyjności. Tereny zielone w mieście to ponad 150 ha, w tym parki stanowią ponad 38 ha, tereny zieleni w pasach drogowych to prawie 49 ha, a zieleńce to około 19 ha, natomiast resztę stanowią cmentarze. Na terenach zieleni funkcjonuje 12 placów zabaw.

Jednocześnie nadal w wielu przestrzeniach miasta tkwi spory potencjał (rzeka Ina, Kanał Młyński, amfiteatr i in.), który powinien być w przyszłości wykorzystany. W obliczu potrzeb związanych z kryzysem klimatycznym oraz oczekiwań społecznych zapotrzebowanie na dobrze urządzone tereny zieleni w miastach wciąż wzrasta.

Mieszkańcy Stargardu stosunkowo pozytywnie oceniają estetykę miasta i stopień ładunku przestrzennego w nim, choć także wielu dostrzega potrzebę działań na tym odcinku (ryc. 19).

Ryc. 19 (opracowanie własne)

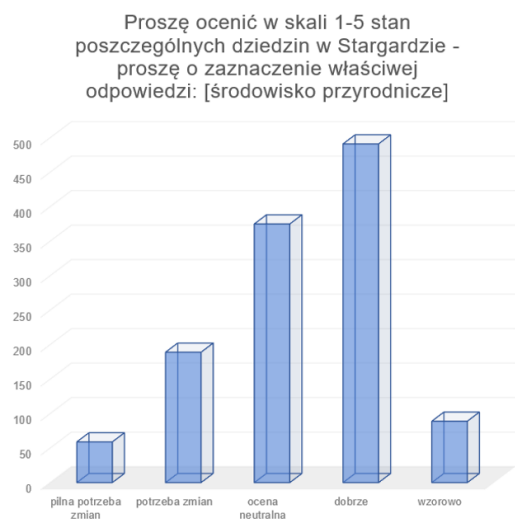
Władze Stargardu, mimo ograniczeń wynikających ze słabości krajowego systemu planowania przestrzennego, starają się w granicach administracyjnych miastach prowadzić racjonalną politykę przestrzenną. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Stargard zostało uchwalone w 2011 r. W latach 2015, 2016, 2018 dokonano zmian w studium. Kolejna aktualizacja tego dokumentu jest aktualnie opracowywana.

Powierzchnia miasta objęta obowiązującymi planami miejscowymi wynosi 1 912,36 ha, co stanowi 39,77%, a powierzchnia nowych planów miejscowych znajdujących się w opracowaniu wynosi 87,10 ha (1,81% powierzchni miasta). Przy czym należy podkreślić, że – odmiennie niż w wielu innych ośrodkach – sekwencja opracowania planów miejscowych w Stargardzie dobrze koresponduje z występującą w mieście presją inwestycyjną, tzn. dla obszarów, na których koncentruje się obecnie nowa zabudowa, uchwalono wyprzedzająco plany miejscowe. W przypadku osiedla Giżynek opracowanie mpzp poprzedzone było konkursem urbanistycznym. Co więcej, władze Stargardu starają się aktywnie przygotowywać tereny pod powstawanie nowej zabudowy mieszkaniowej, czego przejawem są m.in. nowe inwestycje infrastrukturalne na osiedlu Pyrzyckim.

Innym aspektem polityki przestrzennej, który władze Stargardu starają się uwzględniać jest zagrożenie powodziowe. Na terenie Stargardu zidentyfikowano tereny szczególnego zagrożenia powodzią, co podlega aktualnie odzwierciedleniu w aktach planowania przestrzennego.

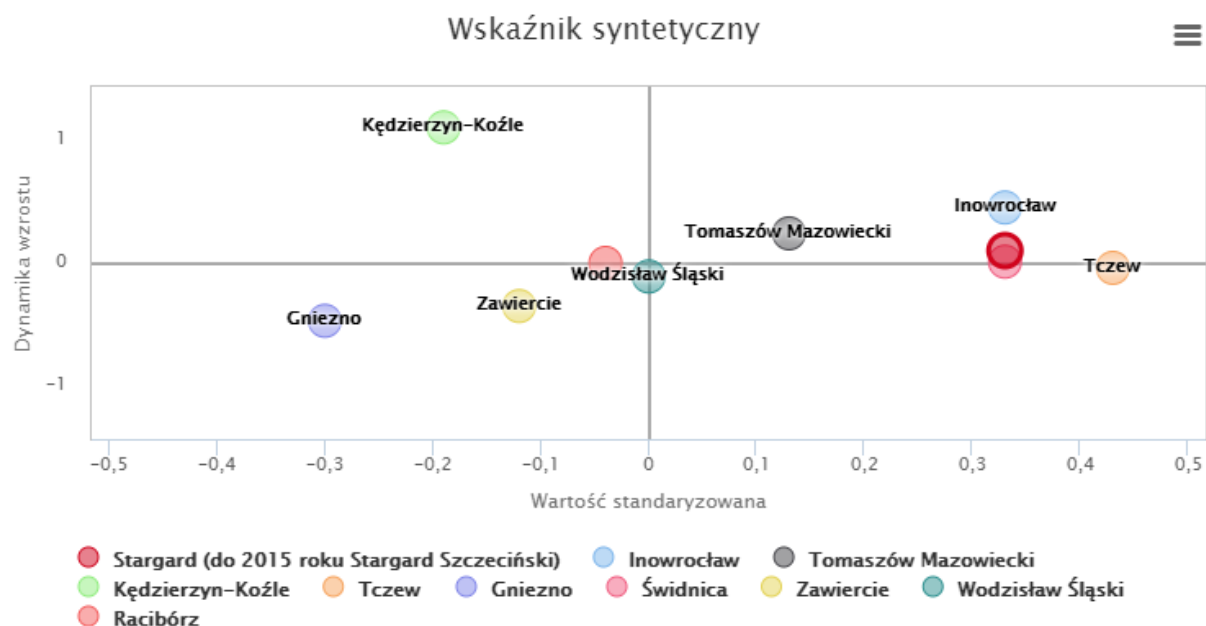
W czasach, gdy coraz wyraźniej dostrzegamy skutki wpływu działalności człowieka na przyrodę i klimat, jasny staje się ścisły związek efektywnego planowania przestrzennego z ochroną środowiska. W obszarze dbałości o środowisko przyrodnicze w Stargardzie sporo się dzieje, co jest dostrzegane i pozytywnie oceniane przez mieszkańców (ryc. 20).

Ryc. 20 (opracowanie własne)

Tę ocenę potwierdza też spojrzenie z szerszej perspektywy. W grupie porównawczej miast wg metodyki MRL w zakresie kryterium „lokalne środowisko przyrodnicze” Stargard lokuje się w czołówce (ryc. 21).

Ryc. 21 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

W Programie Gospodarki Niskoemisyjnej wskazano najistotniejsze wyzwania w zakresie wpływu określonych zjawisk na środowisko:

- przekroczenia dopuszczalnego poziomu benzo(a)pirenu zawartego w pyłach PM10 oraz zjawisko niskiej emisji w okresie zimowym,
- emisja pochodząca ze źródeł komunikacyjnych (stały wzrost emisji CO₂ spowodowany wzrostem liczby pojazdów),
- niepełne wykorzystanie możliwości podłączenia mieszkańców i przedsiębiorstw do sieci ciepłowniczej lub gazowej.

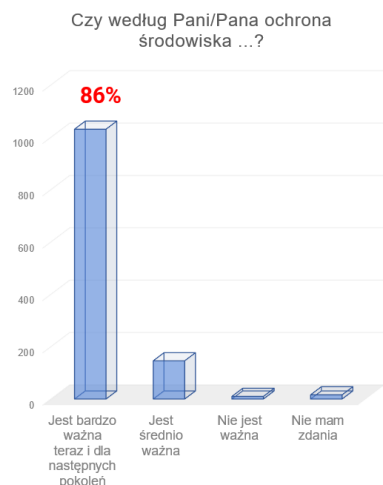
W ramach realizowanego w latach 2020-23 projektu "Zachodniopomorski Program Antysmogowy- likwidacja pieców na paliwo stałe na terenie Gminy Miasto Stargard" zakłada się wymianę 200 źródeł ciepła. Nie rozwiąże to jednak problemu do końca, gdy w przybliżeniu szacuje się, że w Stargardzie jest ok. 1000 pieców do wymiany.

Kolejne zidentyfikowane kluczowe wyzwania (nawet mimo realizacji w Stargardzie kolejnych inwestycji na rzecz niskiej emisji) to:

- nadal niedostatecznie dobry stan techniczny budynków (konieczność termomodernizacji)
- bardzo duże nasilenie ruchu w ścisłym centrum miasta przekładające się na szkodliwe emisje,
- niezadawalająca długość ścieżek rowerowych i pieszych utrudniających pożądane zachowania komunikacyjne,
- niewykorzystane w pełni możliwości stosowania OZE (np. indywidualnych) na terenie Stargardu.

Potrzeba działań prośrodowiskowych wydaje się najbardziej niekontrowersyjnym zagadnieniem w opinii mieszkańców Stargardu. Aż 86% z nich uznaje ochronę środowiska za bardzo ważne zagadnienie zarówno z punktu widzenia współczesnych, jak i następnych pokoleń (ryc. 22).

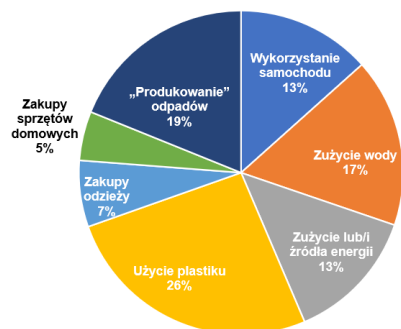
Ryc. 22 (opracowanie własne)

Z drugiej strony mieszkańcy Stargardu zapytani o to, w jakich dziedzinach są najbardziej gotowi do zmiany zachowań w życiu codziennym, aby ograniczyć niekorzystny wpływ na środowisko wskazują w pierwszej kolejności gotowość do ograniczenia wykorzystania plastiku i „produkcji” odpadów, a także zmniejszenia zużycia wody (ryc. 23).

Ryc. 23

W jakich dziedzinach mogłaby/mógłby Pani/Pan zmienić swe dotychczasowe postawy w życiu codziennym, aby minimalizować wpływ człowieka na środowisko?

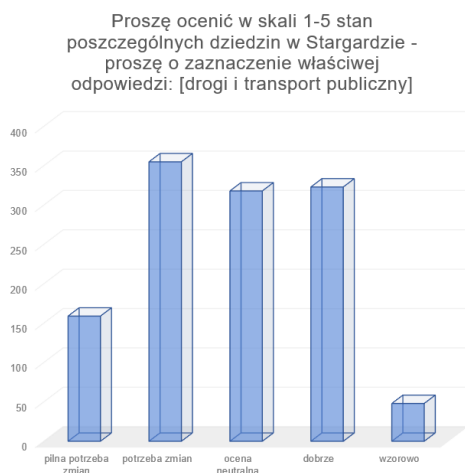

INFRASTRUKTURA I GOSPODARKA KOMUNALNA

Obszarem tematycznym funkcjonowania Stargardu, który wywołuje największe emocje i kontrowersje, są zagadnienia mobilności oraz potencjalne kierunki zamian w tym zakresie.

Poziom tych emocji odzwierciedlają różnice zdań w opiniach mieszkańców uwidocznione na poniższym wykresie (ryc. 24).

Ryc. 24 (opracowanie własne)

Niezależnie od tych zróżnicowanych opinii należy stwierdzić, że Stargard mocno inwestuje w zrównoważoną mobilność i bezpieczeństwo ruchu. Aktualnie na terenie Stargardu znajduje się 142,4 km dróg na terenie miasta, z czego 99,4 km o statusie gminnych. W celu uporządkowania sytuacji w tym zakresie (mieszkańcy nie zawsze mają świadomość, kto jest zarządcą danej drogi i kto jest odpowiedzialny za jej stan) Prezydent Stargardu zawarł w 2018 r. z Zarządem Powiatu Stargardzkiego porozumienie intencyjne w sprawie przekazania miastu kolejnych odcinków dróg, które miały dotąd kategorię dróg powiatowych. Dzięki temu mieszkańcy Stargardu będą mogli korzystać ze spójnej, miejskiej sieci dróg.

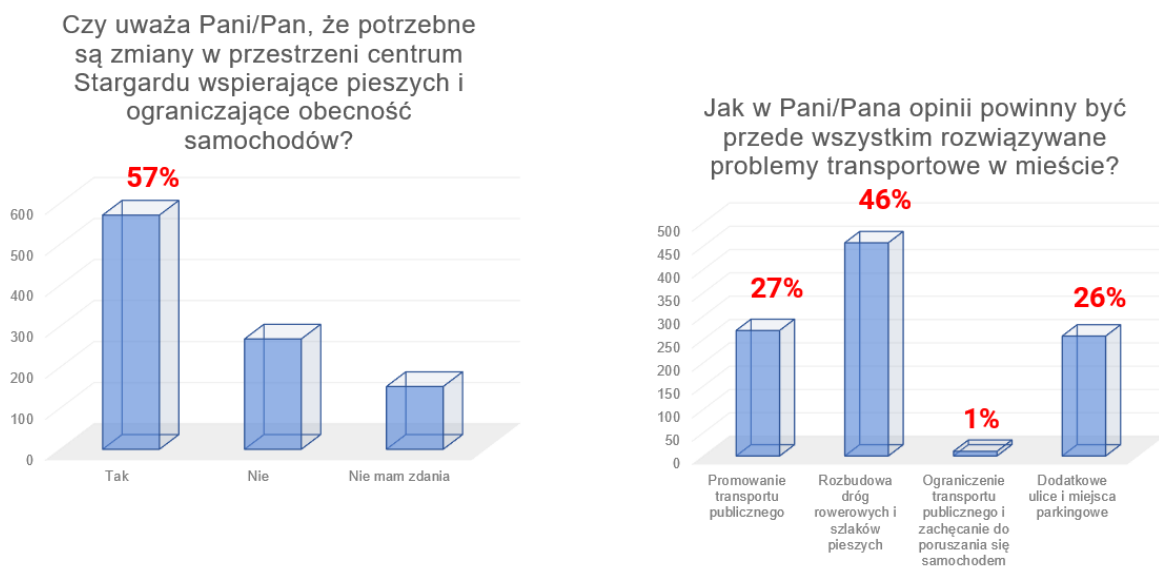
Władze miasta prowadzą regularnie kolejne inwestycje na miejskiej sieci drogowej. Poprawiają one między innymi bezpieczeństwo ruchu drogowego, choć poniższa tabela z liczbą wypadków i poszkodowanych nie ujawnia jeszcze wyraźnej tendencji spadkowej. Rozwijana jest też sieć dróg rowerowego (wg ustaleń całościowej koncepcji, jaką zleciły władze miasta). Obecnie w mieście znajduje się 37,3 km tras rowerowych, z czego 1,9 km powstało w 2019 r.

Rok	wypadki	zabici	ranni	wypadki z pieszymi	wypadki z rowerzystami
2015	14	0	15	10	1
2016	25	2	29	12	2
2017	22	3	23	13	4
2018	27	1	30	15	3
2019	18	0	19	14	2

Fundamentalną zmianę przyniosło uruchomienie przy dworcu kolejowym Zintegrowanego Centrum Przesiadkowego, co powiązane było z reorganizacją transportu publicznego w całym mieście. Niestety w efekcie pandemii i towarzyszącego jej spadku przewozów w transporcie publicznym, a także w wyniku zamknięcia wiaduktu w związku z jego przebudową przez PKP trudno ocenić realne skutki wprowadzonych zmian. Między miastem a MPK sp. z o.o. na okres do 2027 roku zawarto umowę o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego. Ponadto w ramach porozumień międzygminnych MPK realizuje zadania przewozowe na terenie sąsiednich gmin. W roku 2019 w Stargardzie funkcjonowało 10 linii podstawowych, 2 uzupełniające, 7 podmiejskich (obsługiwało je 38 autobusów). Ważnym wyznacznikiem standardu obsługi jest to, że pasażerowie mają możliwość korzystania z Dynamicznego System Informacji.

Przeprowadzona ankieta ujawniła istnienie sporych rozbieżności w poglądach na kierunki rozwoju systemu transportowego Stargardu - dylemat między presją na zwiększanie infrastruktury służącej transportowi samochodowemu a rozwijaniem transportu zbiorowego czy ekologicznego transportu indywidualnego. Jak jednak wskazują wyniki ankiety wyraźna większość mieszkańców opowiada się za wyraźnym preferowaniem w centralnym obszarze miasta ruchu pieszego, rowerowego i transportu publicznego (ryc. 25).

Ryc. 25 (opracowanie własne)

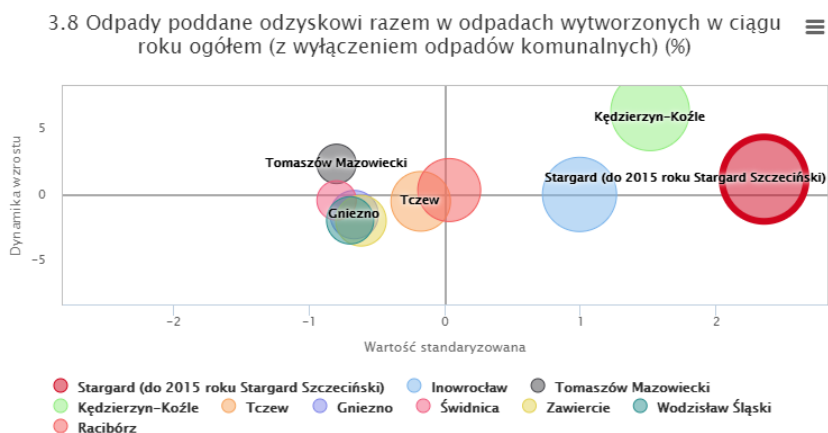
Z poniższego wykresu (ryc. 26) wynika, że ocena mieszkańców tego, jak funkcjonuje gospodarka komunalna w Stargardzie jest niejednoznaczna – ocen pozytywnych jest tylko niewiele więcej niż tych, które wskazują potrzebę zmian (najwięcej jest ocen neutralnych).

Ryc. 26 (opracowanie własne)

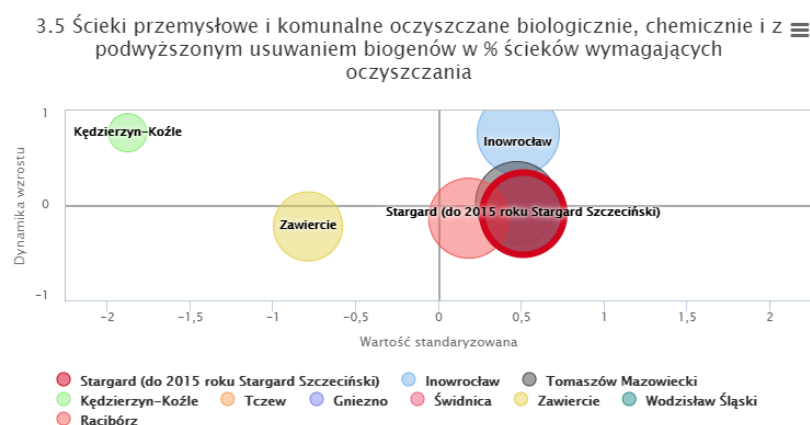

Za gospodarkę komunalną w Stargardzie, oprócz wskazanego wcześniej MPK sp. z o.o., odpowiadają: MPGK Stargard (właściwy w sprawach oczyszczania miasta, wody i kanalizacji oraz cmentarzy), PEC (dostarczający do mieszkań ciepło) oraz ZZO Stargard Sp. z o.o. prowadzący Regionalną Instalację Przetwarzania Odpadów, a także Zakład usług Komunalnych, który odpowiada za gospodarkę odpadami i utrzymanie terenów zielonych. Działalność tych spółek na tle porównawczym wypada pozytywnie. Przykładowo część energii cieplnej pochodzi ze źródła geotermalnego (w okresie letnim całość ciepła dla ciepłej wody pochodzi z tego źródła), co pokazuje, że Stargard wykonał już znaczący krok w kierunku neutralności klimatycznej. Co więcej trwa rozbudowa źródła geotermalnego, która zwiększy jego potencjał. Dodatkowo zestawienie Stargardu z innymi miastami z grupy porównawczej pokazuje, że Stargard wypada bardzo korzystnie – najlepiej pod względem odpadów poddanych odzyskowi (ryc. 27), a w przypadku oczyszczania ścieków przemysłowych i komunalnych znajduje się w czołówce (ryc. 28).

Ryc. 27 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

Ryc. 28 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

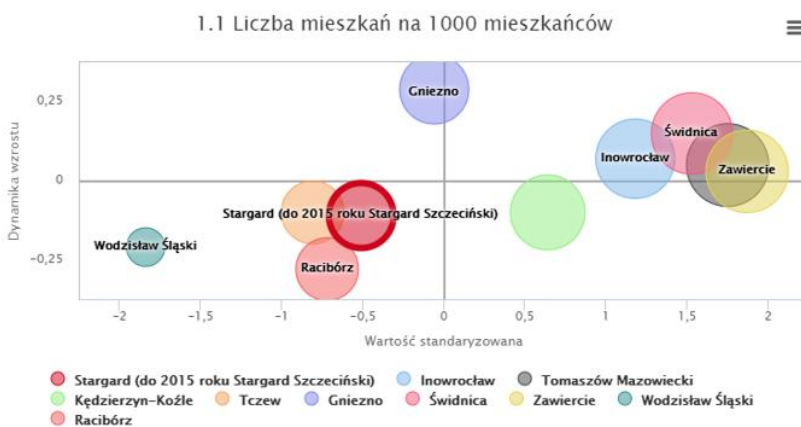

MIESZKALNICTWO

W 2019 roku w Stargardzie przypadało średnio 386,6 mieszkań na 1000 mieszkańców (w porównaniu do średniej krajowej 385,9). Na koniec 2019 r. zasób mieszkaniowy w mieście stanowiły 26 238 mieszkania. Średnia powierzchnia mieszkania wyniosła 60,9 m² (mniej niż średnia wojewódzka – 70,9 m² i krajowa – 74,4 m²). 99,8% mieszkań wyposażonych jest w wodociąg, 97,2% w łazienkę, a 91,7% w centralne ogrzewanie.

Na przestrzeni lat obserwuje się przyrost liczby mieszkań w Stargardzie - w 1995 r. było ich 21,1 tys., a w 2015 — 25,4 tys. W latach 1995-2018 liczba mieszkań na 1000 osób w Stargardzie wzrosła z 287,5 do 381,6 (w całej Polsce z 297,6 do 380,6). Przy czym nadal w grupie porównawczej miast Stargard wypada dość słabo (ryc. 29).

Ryc. 29 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

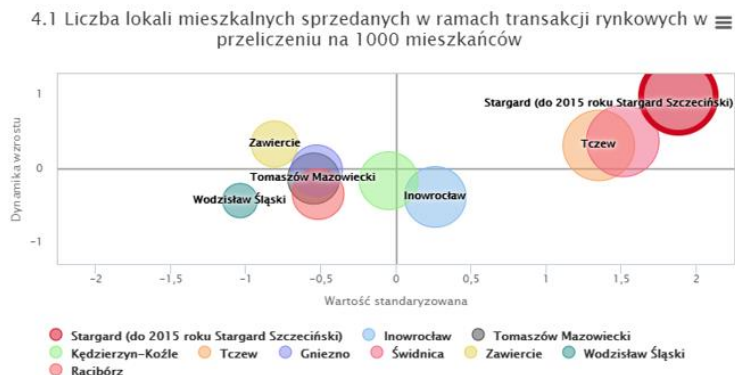
Jak pokazuje poniższa tabela w ostatnich latach za przyrost odpowiadają przede wszystkim inwestycje indywidualne lub komercyjne (Stargardzkie TBS najwięcej mieszkań oddało w latach 2007-12).

	2015	2016	2017	2018	2019
indywidualne	46	38	61	15	11
do zbycia lub najmu	66	61	4	300	273
społeczne czynszowe			34		
zakładowe					30

Dominującą formą własności są mieszkania prywatne w domach jednorodzinnych i w budynkach wielorodzinnych wspólnot mieszkaniowych. Spółdzielnia Mieszkaniowa w Stargardzie dysponuje 8 924 mieszkaniami. Mieszkania prywatne i spółdzielcze stanowią ok. 90% zasobów mieszkaniowych w Stargardzie. Głównymi właścicielami w sferze publicznej są Miasto Stargard, posiadające 1771 mieszkań (6,8%) oraz Stargardzkie TBS - 781 mieszkań (z czego 333 w dyspozycji miasta podnajmowanych na zasadach jak w mieszkaniowym zasobie gminy).

Powiat stargardzki jest znaczącym rynkiem transakcji mieszkaniowych (Stargard wyróżnia się na tle miast z grupy porównawczej). W 2018 r. na terenie powiatu stargardzkiego zarejestrowano 889 rynkowych transakcji mieszkaniowych, z tego 278 na rynku pierwotnym i 611 na rynku wtórnym. Przeciętna cena 1 m² powierzchni użytkowej mieszkań systematycznie rosła w latach 2015-18. W 2018 r. średnia cena 1 m² mieszkania w powiecie stargardzkim wynosiła 3 277 zł, gdy w tym samym czasie w województwie zachodniopomorskim 4358 zł/m² (w Szczecinie - 4840 zł/m²).

Ryc. 30 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

Prywatne zasoby mieszkaniowe znajdują się w zróżnicowanym stanie technicznym - największe potrzeby remontowe występują w przypadku wspólnot powstałych na bazie prywatyzowanych mieszkań komunalnych. Znaczna część lokali mieszkalnych mieści się w budynkach powstałych przed 1990 rokiem w technologii wielkiej płyty. Większość z tych budynków, a także otaczająca je wspólna przestrzeń wymagają nowego zagospodarowania - dostosowania ich do standardów pierwszej połowy XXI wieku.

W 2018 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania komunalnego w Stargardzie wynosiła 50,45 m². W komunalnym zasobie mieszkaniowym dominują lokale w budynkach oddanych do użytku przed 1945 rokiem. Przekłada się to na konieczność ponoszenia coraz większych nakładów na utrzymanie i remonty zasobu komunalnego tak, by osiągnąć poprawę warunków zamieszkiwania. Generalnie zasób komunalny jest jednak w dostatecznym stanie technicznym. Planuje się rozbiórkę 6 budynków z 24 mieszkaniami. Około 100 budynków wymaga remontów.

Kolejka osób ubiegających się o najem socjalny lub najem mieszkania komunalnego w Stargardzie utrzymuje się. Na początku 2020 r. liczba oczekujących wynosiła 390 osób. Perspektywa udostępniania mieszkań o relatywnie niskich kosztach użytkowania byłaby atutem w działaniach na rzecz utrzymania liczby mieszkańców. Istniejące potrzeby mieszkaniowe w zakresie zasobów komunalnych w Stargardzie ocenia się na 329 mieszkań na koniec 2020 r. i 59 mieszkań w 2025 r., pod warunkiem realizacji aktywnej polityki inwestycyjnej.

W Stargardzie funkcjonują cztery pomieszczenia tymczasowe, ogrzewalnia, 2 schroniska dla bezdomnych, noclegownia i Gminny Ośrodek Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Stargard od szeregu lat prowadzi własną przemyślaną politykę mieszkaniową. Jej kompleksowość i zastosowane podejście wyróżnią ją w skali ogólnopolskiej. Wyniki przeprowadzonej ankiety wskazują, że ta jej wyjątkowość nie jest w pełni doceniana przez mieszkańców miasta (ryc. 31).

Ryc. 31 (opracowanie własne)

Specyficzne, charakterystyczne dla Stargardu, elementy lokalnej polityki mieszkaniowej to:

- Szerokie wykorzystanie spółki komunalnej — Stargardzkiego TBS sp. z o.o. do realizacji zadań mieszkaniowych miasta. Stargardzkie TBS, obok podstawowej działalności, zarządza i administruje mieszkaniowym zasobem komunalnym oraz prowadzi inwestycje budowlane w porozumieniu z gminą (w oparciu o dotacje z Funduszu Dopłat oraz o preferencyjne kredytowanie z BGK), które następnie wynajmowane są gminie w celu „poszerzenia” mieszkaniowego zasobu gminy.
- Program mieszkalnictwa wspomaganego — „Potrzebny Dom” (PPD). Program składa się z kilku podprogramów adresowanych do osób o szczególnych potrzebach ze względu na wiek, niepełnosprawność, sytuację życiową. Program działa w oparciu o partnerstwo gminy miejskiej Stargard, Powiatu Stargardzkiego, gmin powiatu stargardzkiego, Stargardzkiego TBS i organizacji pozarządowych działających na rzecz środowisk osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem i innych partnerów.

Stargardzkie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. (STBS) powstało w 1998 r. i od początku jest istotnym podmiotem lokalnej gospodarki mieszkaniowej. STBS dysponuje 804 mieszkaniami w 35 budynkach mieszkalnych lub mieszkalno-użytkowych. Planuje się dalszy wzrost zasobów Stargardzkiego TBS i zwiększenie, głównie poprzez nowe inwestycje budowlane, wszystkich kategorii mieszkań czynszowych w dyspozycji STBS.

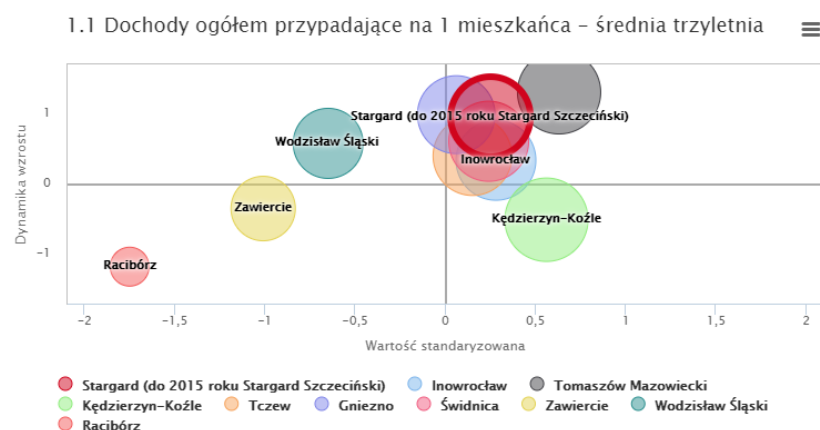
Ocenia się, że co najmniej 30% spośród osób nie posiadających mieszkania nie jest w stanie zaspokoić tej potrzeby na rynku, poprzez najem lub zakup lokalu. Zbyt niskimi dochodami i/lub brakiem zdolności kredytowej z reguły odznaczają się ludzie młodzi (single i rodziny), rozpoczynający swoją karierę życiową.

Możliwość wsparcia przez władze samorządowe budownictwa jedno- i wielorodzinnego w sektorze prywatnym jest ograniczona. Głównymi instrumentami w tej dziedzinie są polityka gospodarowania majątkiem (grunty), planowanie przestrzenne i inwestycje infrastrukturalne. W Stargardzie prowadzone są działania w kierunku tworzenia warunków do prowadzenia zrównoważonych, prywatnych i publicznych inwestycji mieszkaniowych. W szczególności na Osiedlu Pyrzyckim prowadzony jest pilotażowy program, którego celem jest przygotowanie kompleksowej oferty miejskich terenów do zbycia (uprzednio uzbrojonych i wyposażonych w dostęp do infrastruktury drogowej) pod zabudowę mieszkaniową - wielorodzinną, ale także jednorodzinną (co zwłaszcza w przypadku tej drugiej ma stanowić konkurencyjną ofertę względem wyprowadzki poza Stargard).

INWESTYCJE I FUNDUSZE UNIJNE

Dochody i wydatki budżetu miasta w Stargardzie systematycznie rosną. W roku 2019 było to odpowiednio 327,4 mln zł i 335,3 mln zł, a w 2020 340,6 mln zł i 355,8 mln zł. Na rok 2021 zaplanowano wpływy w wysokości 358,7 mln zł oraz wydatki na poziomie 373,9 mln zł. Porównanie Stargardu z innymi miastami z grupy porównawczej pod względem średnich dochodów przypadających na 1 mieszkańca ilustruje poniższy wykres (ryc. 32). Niezależnie od wyzwań, jakim w ostatnim okresie poddawane są budżety jednostek samorządu terytorialnego, w budżecie Stargardu udaje się zapewnić znaczący wolumen środków inwestycyjnych. Jest on zmienny, co jest wypadkową mechanizmów pozyskiwania środków zewnętrznych oraz indywidualnym charakterem procesów inwestycyjnych.

Ryc. 32 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

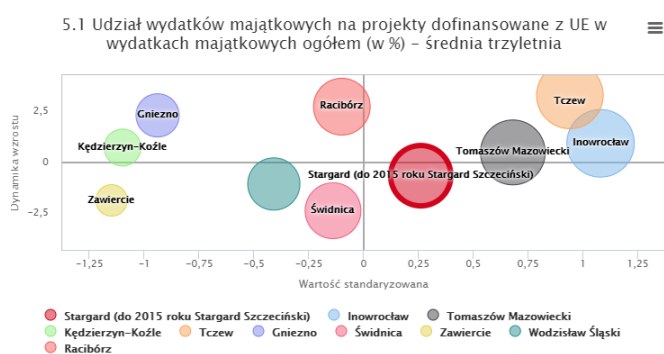
Budżet na rok 2020 na wydatki majątkowe przewidział 46, 5 mln zł, z tego inwestycje i zakupy inwestycyjne wynosiły 37,3 mln zł (10,4% wydatków), w tym 19,9 mln zł stanowiły środki na przedsięwzięcia współfinansowane z UE. Rok wcześniej wydatki inwestycyjne opiewały 74,2 mln zł. Środki zewnętrzne stanowią istotny wkład w inwestycje realizowane przez Gminę Miasto Stargard oraz podległe jej jednostki. W latach 2014-2020 udało się pozyskać łącznie ok. 182 mln zł (przy kursie 4,5 PLN/EUR).

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
pozyskana kwota	11,55 mln	4,7 mln	17,64 mln	54,82 mln	27,20 mln	14,72 mln	51,04 mln

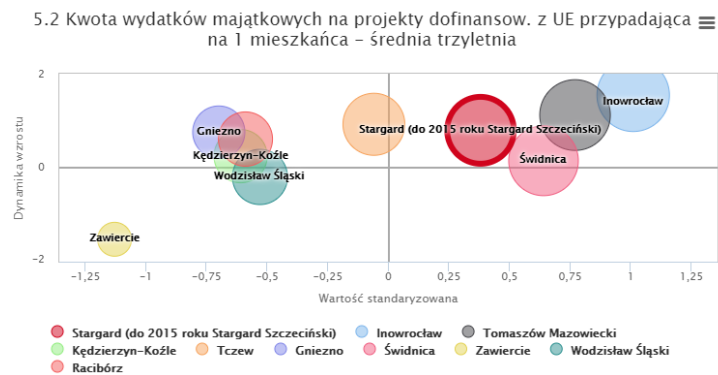
Zestawienie nie obejmuje środków pozyskanych od sponsorów oraz środków z Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w związku z realizacją przez SARL Sp. z o.o. projektów w ramach inicjatywy JEREMIE.

Na tle miast z grupy porównawczej Stargard lokuje się w czołówce zarówno pod względem wydatków na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem (ryc. 33), jak i kwoty wydatków na projekty dofinansowane z UE przypadających na 1 mieszkańca (ryc. 34).

Ryc. 33 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

Ryc. 34 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

Stargard stara się prowadzić zdywersyfikowaną politykę inwestycyjną i podejmować przedsięwzięcia inwestycyjne dotyczących różnych dziedzin i sfer życia w mieście. Największymi inwestycjami realizowanymi w latach 2015 – 2019 były:

- 1) Przebudowa i modernizacja ulic – ok. 24 mln zł
- 2) Zintegrowane Centrum Przesiadkowe – ok. 23 mln zł
- 3) Modernizacja energetyczna obiektów edukacyjnych – ok. 14, 6 mln zł
- 4) Modernizacja transportu miejskiego polegająca na zakupie autobusów – ok. 11,5 mln zł
- 5) Planty stargardzkie – ok. 7,6 mln zł
- 6) Udział miasta w kosztach budowy mieszkań na wynajem – ok. 5,8 mln zł
- 7) Przebudowa i remont MDK – ok 4,4 mln

Natomiast największymi inwestycjami realizowanymi w roku 2021 mają być:

- 1) Budowa parkingu Park&Ride przy ul. Barnima I wraz z przebudową ulicy – 8,7 mln zł.
- 2) Kompleksowe przygotowanie terenów PPNT w Stargardzie – 8,6 mln zł
- 3) Książnica Stargardzka – 6,4 mln zł

- 4) Modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkaniowych przy ul. M. Konopnickiej – 3,5 mln zł
- 5) Budowa ul. Metalowej- 3,4 mln zł
- 6) Budowa lokali mieszkalnych na wynajem przy ul. T. Kościuszki 72 – 2,5 mln zł
- 7) Budowa sieci dróg rowerowych wraz z przebudową ul. Barnima I w celu zintegrowania systemu transportu publicznego- 1,9 mln zł
- 8) Modernizacja placówek oświatowych- 1,6 mln zł
- 9) Stargardzkie Centrum Nauki- 1,2 mln zł.
- 10) Dofinansowanie prac renowacyjno-konserwatorskich w Kolegiacie NMP Królowej Świata – 1 mln zł.

ZARZĄDZANIE MIASTEM

Miasto jest aktywnie zarządzane i rozwijane. Wiele polityk i działań instytucji publicznych jest na najwyższym krajowym poziomie. Dotyczy to np. mieszkalnictwa, wspierania organizacji społecznych czy przyciągania inwestycji. To w znacznej mierze wynik konsekwentnego i ambitnego podejścia prezentowanego przez wieloletniego Prezydenta Stargardu Sławomira Pajora (zmarłego w 2017 r.), kontynuowanego przez aktualnego Prezydenta Miasta.

Analiza ryc. 2 zamieszczonej w pierwszej części diagnozy wskazuje, że wiele dziedzin rozwoju miasta jest przez ankietowanych mieszkańców oceniane dobrze lub wzorowo, ponadto w żadnej z 13 dziedzin wskazania na „potrzebę zmian” lub „pilną potrzebę zmian” łącznie nie przekraczały 50%. Nawet relatywnie nisko oceniane bezpieczeństwo, w rzeczywistości jest wyższe niż średnio w Polsce (przestępczość w powiecie to 16,4 przestępstw na 1000 mieszkańców, podczas gdy w Polsce to Polska 20,75).

Stargard efektywnie wykorzystuje szanse i możliwości rozwoju wynikające z sięgania po środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzące z Funduszy Europejskich. Dzięki temu przez ostatnie kilkanaście lat dokonał się w mieście skokowy wzrost jakości życia, zmodernizowano infrastrukturę, prowadzono setki projektów i przedsięwzięć o charakterze społecznym,

środowiskowym, kulturalnym itd. Ponadto, Stargard w ostatnich latach wzmocnił swoją pozycję w przybierającym na znaczeniu organizmie metropolii szczecińskiej – aktywnie współtworzy i realizuje strategię rozwoju Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego.

Miasto podjęło nieobowiązkowe, ale ambitne zadania, takie jak tworzenie i realizacja programów rewitalizacji, polityki mieszkaniowej czy planu gospodarki niskoemisyjnej.

Jednocześnie Urząd Miejski staje ciągle przed nowymi wyzwaniami. Są one dość dobrze określone w dokumentach strategicznych UE, kraju i regionu. Należą do nich obecnie: zmiany klimatyczne i poważne podejście do zapobiegania katastrofie klimatycznej; globalne, krajowe i regionalne skutki recesji odnotowanej w 2020 roku; starzenie się społeczeństwa i przewidywana masowa migracja do Europy; cyfryzacja wszystkich dziedzin życia.

Potencjał Urzędu Miejskiego musi zatem być stale wzmacniany, ponieważ odpowiedź na te wyzwania wymaga sprawnego organizmu, stale „uczącego się” i potrafiącego sprawnie przygotowywać programy, przedsięwzięcia i projekty oraz skutecznie je realizować. Potrzebne jest więc budowanie zdolności do sprawnej, „zwinnej” komunikacji i koordynacji wewnątrz urzędu, jak i z partnerami społecznymi i prywatnymi.

W świetle rosnących oczekiwań mieszkańców i równoczesnych trudności finansowych (przewidywanych co najmniej przez najbliższe kilka lat) Urząd Miejski będzie potrzebował nabyć umiejętności przygotowania i realizacji przedsięwzięć opartych na budowaniu partnerstw (partnerstwie publiczno-prywatnym i innych partnerstwach: publiczno-publicznych, publiczno-społecznych). Szansą na obniżanie kosztów lub zwiększanie jakości usług publicznych jest także realizacja rozwiązań z dziedziny „smart city”, czyli wdrażanie systemów i projektów zwiększania efektywności funkcjonowania miasta dzięki zastosowaniu nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Środki Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 oraz Krajowego Planu Odbudowy (finansowanego z Funduszu Odbudowy, który ma się przyczynić do ożywienia i pobudzania wzrostu potencjału gospodarek Unii Europejskiej po kryzysie COVID-19) będą w znacznej mierze obudowane warunkami przyczyniania się do osiągnięcia celów związanych z klimatem i cyfryzacją. W związku z tym, to właśnie budowanie kompetencji do wieloaspektowych działań w tej kwestii może zwiększać szanse na pozyskiwanie środków i zwiększanie odporności i konkurencyjności miasta.

Potencjał współpracy z mieszkańcami stale rośnie w ostatnich latach. Powołane w ostatnich latach i funkcjonujące rady i zespoły działające przy Prezydencie Miasta (młodzież, organizacje pożytku publicznego, seniorzy, mieszkańcy obszaru rewitalizacji itd.) oraz organizacje społeczne to potencjał, który z pewnością należy rozwijać. Ciągły, partnerski dialog z mieszkańcami zwiększa trafność działań Urzędu i buduje kulturę partnerstwa. W sferach, w których dla skuteczności i trwałości działań udział społeczności lokalnej jest kluczowy (klimat, rewitalizacja, zdrowie publiczne, cyfryzacja), ta kultura partnerstwa i stałe rozwijanie technik partycypacji są nieodzowne.

DEMOGRAFIA I MIGRACJE

Trendy demograficzne i migracyjne kreują dla Stargardu poważne wyzwania w perspektywie średnio- i długoterminowej miasta. Sprowadzają się do tego, że liczba mieszkańców Stargardu stopniowo się zmniejsza. W okresie 1995-2018 Stargard stracił 8 314 mieszkańców, a więc liczba ludności zmalała o 11,4%.

Spadek liczby ludności Stargardu wynika z kumulacji kilku zjawisk i próba odwrócenia tego trendu wymaga po pierwsze zidentyfikowania przyczyn i mechanizmów każdego z nich, a po drugie sformułowania odpowiedniej wielowątkowej odpowiedzi. Najistotniejsze z tych zjawisk to starzenie się społeczeństwa, niski przyrost demograficzny oraz niekorzystny bilans migracji.

Już aktualnie w Stargardzie udział osób w wieku 65 i więcej lat jest wysoki i wykazuje tendencję wzrastającą. W 2016 r. seniorzy w wieku 65 lat i więcej stanowili 16,1% ogółu mieszkańców, w 2017 — 17,2% a w 2018 r. — 18,3%. Na razie jednak dominującą grupą wiekową w strukturze demograficznej Stargardu jest grupa 18-44 lat. Zgodnie z prognozami to się jednak zmieni w perspektywie roku 2030, gdy to grupa seniorów 60+/65+ stanie się dominująca.

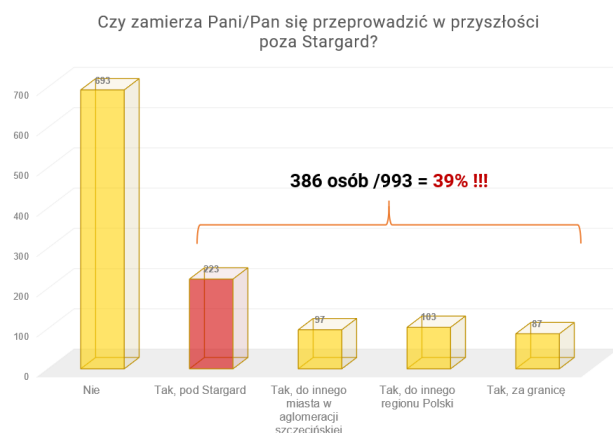
Ten trend połączony z niskim przyrostem demograficznym przyczyniać się będzie do trwałego zmniejszania się odsetka osób w wieku produkcyjnym. A przyrost naturalny w Stargardzie wygląda coraz gorzej. W kolejnych latach 2015 -2018 kształtował się on następująco: +28 osób, +10 osób, -61 osób i -23 osoby. W 2020 roku negatywną wartość pogłębiła pandemia – liczba zgonów przewyższyła liczbę narodzin aż o 228.

Dodatkowo w 2020 r. ze Stargardu wymeldowało się aż 1414 osób. Koresponduje to z faktem ujemnego salda migracji krajowych, które w latach 2015-18 wynosiło odpowiednio: -136 osób, -65 osób, -105 osób i -181 osób. Niekorzystnego zjawiska nie równoważą również migracje

zagraniczne, których saldo też jest ujemne, choć w Stargardzie rośnie liczba stale zamieszkałych obcokrajowców. Jest ich łącznie 325, z czego ponad 2/3 stanowią Ukraińcy.

Proces może w przyszłości przybrać na sile, bo w trakcie przeprowadzonej ankiety aż 39% ankietowanych mieszkańców Stargardu wskazało, że zamierza w przyszłości opuścić Stargard (ryc. 35). Nawet jeśli część z tych odpowiedzi dotyczy zamiarów, które nie zostaną zrealizowane, to i tak sytuacja wymaga dogłębszej analizy przyczyn oraz podjęcia działań zaradczych.

Ryc. 35 (opracowanie własne)

Poniższa tabela ilustrującą zmianę ludności w latach 2002-2018 wskazuje, że wyludnianie się dotyczy praktycznie wszystkich miast z grupy porównawczej, a Stargard lokuje się w środku stawki. Z drugiej strony należy odnotować, że istnieją liczne nieco mniejsze miasta (wszystkie powyżej 20 tys. mieszkańców) położone podobnie jak Stargard w obszarach metropolitalnych lub ich sąsiedztwie, które w tym samym okresie istotnie zwiększyły swą wielkość. Są to: Wejherowo (10,6%), Rumia (11,9%), Mińsk Maz. (12,4%), Pruszków (14,1%), Luboń (28,1%) Grodzisk Maz. (23,5%), Pruszcz Gd. (36,8%), Piaseczno (43,6%), Marki (66,2%), Ząbki (70,4%).

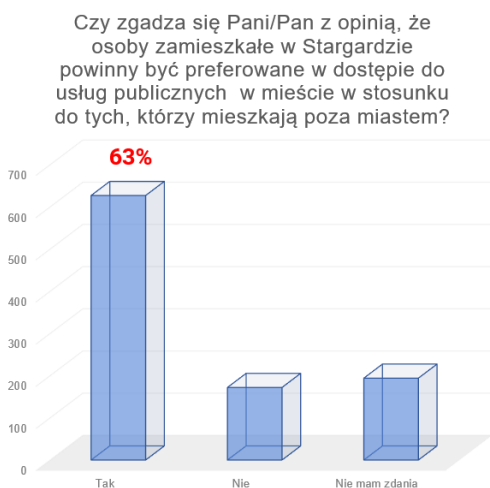
Miasto	Zmiana (%)
Tczew	-0,0
Gniezno	-2,8
Wodzisław	-4,1
Stargard	-4,9
Inowrocław	-6,9
Świdnica	-7,2
Racibórz	-7,7
Tomaszów Mazowiecki	-8,3
Zawiercie	-8,8
Kędzierzyn-Koźle	-9,2

Postępującemu spadkowi liczby ludności Stargardu towarzyszy wzrost liczby mieszkańców ościennych gmin wiejskich, co świadczy o rozwijającym się zjawisku suburbanizacji. Miasto „rozlewa się” chaotycznie na okoliczne tereny wiejskie, a zjawisko to powoduje wiele nadmiernych lub niepotrzebnych kosztów społecznych, klimatycznych, środowiskowych, zdrowotnych i finansowych. Wiele osób, które mieszkają poza miastem, korzysta z dóbr i usług publicznych w Stargardzie, co powoduje ponoszenie kosztów tych usług przez miasto bez osiągnięcia wpływów podatkowych.

Problem Stargardu pogłębia dodatkowo fakt, że statystyka, jak i system poboru podatków, nie uwzględniają w pełni realnej liczby mieszkańców miasta. Część mieszkańców celowo nie melduje się - z różnych względów. W szczególności zjawisko to dotyczy osób zasiedlających nowe budynki. 64% lokali mieszkalnych zbudowanych w Stargardzie w okresie styczeń 2015-październik 2020 pozostaje teoretycznie pusta, gdyż dotąd nikt się w nich nie zameldował.

Sytuacja staje się na tyle dolegliwa, że znacząca większość ankietowanych mieszkańców (63%) opowiada się za preferencjami dla osób mieszkających w Stargardzie w ich dostępie do usług publicznych (ryc. 36).

Ryc. 36 (opracowanie własne)

W istocie władze Stargardu podjęły już zdecydowane działania zbieżne z poglądem większości ankietowanych. Odpowiedzią w tym zakresie ma być strategia „Stargard VITA!”, której celem ma być przyciągnięcie nowych pracowników i mieszkańców, szczególnie z terenu województwa zachodniopomorskiego. Strategia obejmuje z jednej strony akcję promocyjną, która wskazywać ma Stargard jako atrakcyjne miejsce do pracy i życia. Z drugiej strony przyjmuje też bardziej konkretne formy, które wskazywać mają na korzyści z zamieszkiwania w Stargardzie. W

szczegółności chodzi o uruchomienie „Stargardzkiej Karty Mieszkańca”, której posiadanie zapewni preferencyjny dostęp do wielu usług publicznych. Na koniec 2020 roku wydano niecałe 10 000 takich karty. W przyszłości strategia powinna rozwijać się dalej i obejmować kolejne działania skłaniające do osiedlania się w Stargardzie.

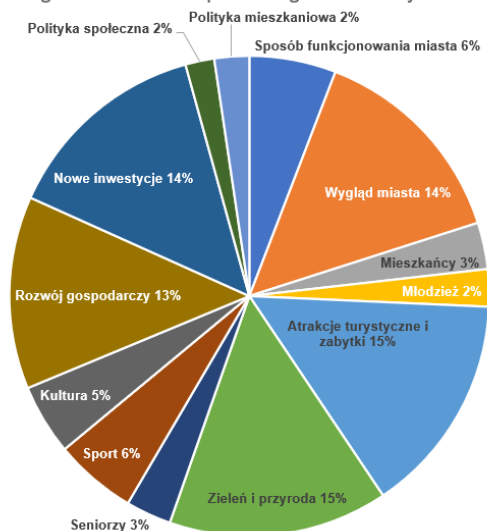
POSTRZEGANIE STARGARDU

Stargard to miasto o szerokiej palecie usług publicznych, wysokim poziomie edukacji, szerokiej ofercie spędzania czasu wolnego (sport, kultura, rekreacja).

Mieszkańcy są dumni ze swego miasta. Z badania ankietowego wynika, że główne powody tej dumy to: inwestycje i rozwój gospodarczy, wygląd miasta, zieleń oraz atrakcje turystyczne i zabytki.

Ryc. 37 (opracowanie własne)

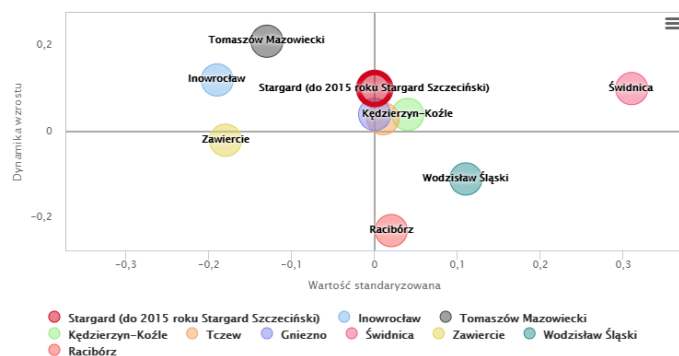
Z czego w Pani/Pana opinii Stargard może być dumny?

Jednocześnie mieszkańcy – zwłaszcza młodzież – porównują nieraz Stargard pod względem oferty handlowej, wyposażenia miasta czy różnorodności atrakcji do metropolii (Szczecina, Berlina), co powoduje pewien niedosyt. W dobie internetu i „globalnej wioski” oczekiwania mieszkańców wszystkich miast rosną znacząco, co obiektywnie jest niemożliwe do zaspokojenia. Jest to jednak wyzwanie, którym ambitne władze muszą stawić czoła.

Postrzeganie Stargardu w regionie jest bardzo pozytywne - miasto ma wysoką reputację, a parametry gospodarcze (nowe inwestycje, niskie bezrobocie itd.) budzą szerokie uznanie. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy wg Monitora Rozwoju Lokalnego w porównaniu miasta z innymi miastami z tej samej grupy, plasuje Stargard pośrodku tej grupy, jeśli chodzi o jego standaryzowaną wartość. Jednocześnie dynamika rozwoju gminy jest dodatnia i Stargard jest w czołówce porównywalnych miast.

Ryc. 38 (źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego)

Równocześnie jednak, inne badania wskazują na niższą pozycję Stargardu. Ranking Samorządowy „Rzeczpospolitej” za 2020 rok umieszcza Stargard dopiero na 477 pozycji wśród 847 gmin miejskich i miejsko-wiejskich.

Ranking Samorządów 2020: Gminy miejskie i miejsko-wiejskie

Pokaż pozycji

Szukaj:

Pozycja w rankingu	Nazwa gminy	Województwo	Punkcja w kategorii: Trwałość ekonomiczno-finansowa	Punkcja w kategorii: Trwałość społeczna	Punkcja w kategorii: Trwałość środowiskowa	Punkcja w kategorii: Jakość zarządzania i współpraca	Punkcja łączna
477	Stargard	zachodniopomorskie	8.65	15.04	9.82	0.00	33.50

Pozycje od 1 do 1 z 1 łącznie (filtrowanie spośród 874 dostępnych pozycji)

 Redakcja Polityka Prywatności

(źródło: <https://regiony.rp.pl/ranking-samorzadow-2020-gminy-miejskie-i-miejsko-wiejskie>)

Ponadto, „Mienna lista 139 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze” załączona do przyjętej w 2019 r. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, wskazuje Stargard jako jedno z tych 139 miast, z przyporządkowaniem do typu „Miasta zagrożone marginalizacją (umiarkowane powiększ. niekorzystnego dystansu, umiark. zła sytuacja społ.- gosp)”. Dodać należy, że w poprzedniej wersji tej analizy Stargard nie został zakwalifikowany do miast „tracących funkcje”. Stało się to prawdopodobnie ze względu na fakt, że aż dwa spośród siedmiu wskaźników użytych w metodologii dotyczą demografii.

Załącznik 2. Imienna lista 139 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Lp.	Nazwa	Województwo	Liczba mieszkańców (2018, tys.)	Liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji	Nasilenie problemów społeczno-gospodarczych – suma OP (S+E)	Typologia
93.	Busko-Zdrój	Świętokrzyskie	16	5	58	Miasta zagrożone
94.	Chodzież	Wielkopolskie	18,7	5	65	

2

95.	Chrzanów	Małopolskie	36,9	5	58	marginalizacją (umiarkowane powiększ. niekorzystnego dystansu, umiark. zła sytuacja społ.-gosp)
96.	Ciechanów	Mazowieckie	44,2	5	65	
97.	Stargard	Zachodniopomorskie	67,9	5	61	
98.	Gniezno	Wielkopolskie	68,5	5	56	
99.	Koło	Wielkopolskie	22	5	65	
100.	Kozienice	Mazowieckie	17,3	5	69	
101.	Krapkowice	Opolskie	16,4	5	64	

Przywołane dane z analiz prowadzonych za pomocą różnych narzędzi, przez różne podmioty i w różnych celach, prowadzą do tezy, że Stargard jest miastem dobrego życia, ale niektóre aspekty jego rozwoju powodują, że plasuje się nie w czołówce miast (jak by na to wskazywały wskaźniki gospodarcze rynku pracy), lecz często pośrodku listy miast w kraju.

Co ważne – przywoływane wyniki badań i rankingowania należy traktować orientacyjnie i mieć na uwadze, że każda z metod rankingowania służy określonym celom.

Co najważniejsze – rankingi i porównania między miastami służyć powinny tylko zdrowej konkurencji i motywacji do ciągłego poprawiania sytuacji w mieście. Stargard to bowiem miasto, którego parametry gospodarcze są bardzo mocne, co zostało zresztą udowodnione przez wynikającą z nich wysoką odporność na szoki gospodarcze liczoną najniższym w regionie, śladowym wzrostem bezrobocia w epidemicznym 2020 roku.

★★★

Podczas spaceru badawczego w Stargardzie w październiku 2020 roku jeden z mieszkańców podkreślał, że „Stargard jest niedoceniony w Polsce”. Ta wypowiedź wskazuje na dość symptomatyczne zjawisko: wielu mieszkańców Stargardu nie dostrzega jego ekonomicznej siły, bogatego dziedzictwa, wysokiej jakości życia. Ten wizerunek jest w znacznej części poniżej realnej jakości zamieszkania, oferty usług publicznych i potencjałów Stargardu.

Postrzeganie miasta przez mieszkańców jest bardzo ważnym aspektem jego rozwoju, ma ono bowiem wpływ na to, czy młodzi stargardzianie chcą ze swym miastem wiązać swoją przyszłość.